

Utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na svakodnevicu ljudi u Majkovima

Perušina, Nikolina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:925271>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ETNOLOGIJU I KULTURNU ANTROPOLOGIJU
Akademska godina 2020./2021.

Nikolina Perušina

**Utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na svakodnevicu ljudi u
Majkovima**

Diplomski rad

Mentorica: dr.sc. Ivona Grgurinović

Zagreb, srpanj 2021.

Zahvala

Željela bih zahvaliti kazivačima, članovima bratovštine sv. Trojstva, bez kojih pisanje ovog rada ne bi bilo moguće. Hvala gospođi Mariji Rajković, gospodinu Marku Rajkoviću i gospodinu Luku Perušini na pristanku, izdvojenom vremenu, strpljenju i kazivanju nepisanih priča, podataka i iskustava. Nadam se da će ovo biti tek početak bilježenja majkovskih običaja i ljudskih iskustava, da nikada ne odu u zaborav.

Zahvalila bih se mentorici dr. sc. Ivoni Grgurinović koja me podržala u pisanju diplomskog rada na ovu temu i dala mi priliku da pišem o društvenim pojavama u područjima za koja sam posebno vezana.

Hvala Vam na tako toploj podršci, usmjeravanju i svim stručnim savjetima!

Zatim, željela bih zahvaliti bližnjima, obitelji i prijateljima, koji su bili uz mene i bezuvjetno mi pružali podršku za vrijeme studija i u teškim životnim trenucima.

Hvala Vam!

Izjava o autorstvu

Izjavljujem pod punom moralnom odgovornošću da sam diplomski rad *Utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na svakodnevicu ljudi u Majkovima* izradila potpuno samostalno uz stručno vodstvo mentorice dr. sc. Ivone Grgurinović. Svi podaci navedeni u radu su istiniti i prikupljeni u skladu s etičkim standardom struke. Rad je pisan u duhu dobre akademske prakse koja izričito podržava nepovredivost autorskog prava te ispravno citiranje i referenciranje radova drugih autora.

Vlastoručni potpis studenta

Sadržaj:

Utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na svakodnevicu ljudi u Majkovima	1
Izjava o autorstvu	3
1. Uvod	6
2. Metode	7
3. Bratovštine	9
4. Bratovština sv. Trojstva Majkova donjih	12
4.1. Ustroj i struktura Bratovštine sv. Trojstva	12
4.2. Matrikula Bratovštine sv. Trojstva	22
4.3. Odnos Bratovštine sv. Trojstva s političkom i svjetovnom vlašću	25
4.4 Odnos bratovštine sv. Trojstva i Crkve – duhovnost zajednice	27
4.5. Utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na održavanje identiteta – društvene norme i vjerski običaji	31
4.6 Dobrotvorna djelatnost i solidarnost	39
4.7. Bratovštinska imovina i održavanje materijalne baštine	43
5. Zaključak	52
6. Bibliografija	54
6.1. Izvori	54
6.2. Kazivači	54
6.3. Literatura	55
7. Prilozi	59
7.1. Prilog 1 – Transkript Matrikule bratovštine sv. Trojstva	59
67	
7.3. Prilog 3 – <i>Oficatura</i> – transkript napjeva	76
Sažetak	78
Summary	79

1. Uvod

Bratovštine su indirektni nasljednici arhaičnih oblika udruženja kršćanskih vjernika koji su se započeli oblikovati u samim počecima kršćanstva, kada se kršćanstvo oslanjalo na zajednicu, međusobno pomaganje i solidarnost. Upravo navedene karakteristike solidarnosti su posebnosti koje su izdvojile kršćanstvo te stvorile relativno koherentnu i solidarnu vjersku zajednicu jer je solidarnost pitanje autentičnosti kršćanskog života (Vukoja, 2004). Unatoč manjem broju povijesnih izvora u ranim kršćanskim vremenima vidno je da se postojanje navedenih zajednica u različitim oblicima i diskontinuitetima održalo sve do srednjega vijeka kada je došlo do pojave stvaranja bratovština kao značajnih i organiziranih udruženja te njihovog rapidnog širenja diljem dalmatinskih komuna i okolice, ali i u unutrašnjost današnjih prostora Republike Hrvatske.

Bratovštine su socijalna pojava koja je iznimno utjecala na društvo s obzirom na to da je duhovnost bila središte srednjovjekovnog života, no bratovštine su kao takve bile i jednim pučkim udruženjima koje su mogle obavljati određene karitativne djelatnosti, ujedinjeno djelovati za dobrobit zajednice i članova, posjedovati određenu samoupravu te u ime zajednice djelovati i na drugim segmentima poput gospodarstva i svjetovne vlasti (Vukoja, 2004). Bratovštine usvajaju i čuvaju lokalne posebnosti i koheziju zajednice te se mogu smatrati svojevrsnim ogledalom društva i vrsnim povijesnim izvorom koji osvjetljava važne problematike pojedinih slojeva društva, no naravno onog društva i onih odnosa čije je djelovanje i postojanje sama zajednica obuhvaćala.

Bratovštine, one koje su opstale, danas ne posjeduju istu ulogu u društvu kao što su posjedovale u ranijim vremenima, no ostaju udruženja koja čuvaju nekadašnji duh vremena te tradicionalne kršćanske vrijednosti.¹ Bratovštine u Majkovima formirane su na samom kraju kasnog srednjeg vijeka te su puni opseg djelovanja postigle u novom vijeku zadržavajući utjecaj na zajednicu sve do danas. Deruralizacijom i depopulacijom naselja bratovštine postaju presudnim faktorima u održavanju tradicionalnih društvenih običaja i očuvanja identiteta koji se usko vezuje uz vjerski život mještana Majkova.

¹ *Pristup teorijskoj i sadržajnoj eksplikaciji pojma kršćanske vrijednosti razlikuje dvije razine kršćanskih vrijednosti: a) opće, humane vrijednosti koje su ujedno i vrijednosti kršćana i b) tipično kršćanske vrijednosti. Prva bi razina za biblijsku podlogu imala starozavjetnu antropologiju, u čijem je središtu čovjek kao slika Božja (Post 1, 26), što je s polazišta teološke antropologije »zajednički nazivnik« za sve ljude, a druga pak onu novozavjetnu, tj. »novog čovjeka« (Ef 4, 24), što je »zajednički nazivnik« za sve krštene ljude (Kovačević, 2014).*

2. Metode

Hipoteza od koje ovo istraživanje kreće temelji se na činjenici da bratovštine imaju određeni značaj i utjecaj u društvu, a s obzirom na tradicionalno postojanje bratovštine na području Majkova, postavljena je teza da je Bratovština sv. Trojstva kao takva utjecala na svakodnevicu mještana. Stoga se istraživačko pitanje rada odnosi na to na koji način je uistinu postojanje bratovštine u Majkovima utjecalo na zajednicu, odnosno na živote mještana i njihovu svakodnevicu.

Da bi se pristupilo istraživanju navedene teme potrebno je u kratkim crtama obrazložiti značenje i nastanak samih bratovština, njihovo širenje na području današnje Republike Hrvatske, odnosno Dalmacije, te u konačnici njihov nastanak na području Dubrovnika, odnosno Dubrovačke Republike. Isto tako istraživanje arhaičnih oblika udruženja zahtijeva diseminaciju nastanka i razvoja same Bratovštine sv. Trojstva, kao i implementaciju komparativne metode s drugim bratovštinama dalmatinskog kruga da bi se ustanovile norme bratovština i posebnosti, odnosno uklapanje Bratovštine sv. Trojstva u iste. Kada govorimo o bratovštinama dubrovačkog područja, neosporna je njihova povezanost s bratovštinama dalmatinskog kruga, poput bratovština zadarskog, trogirskog i splitskog područja, zbog čega se vrši komparacija koja osvjetljuje određene organizacijske i društvene fenomene te nije moguće promatrati Bratovštinu sv. Trojstva izvan konteksta dalmatinskog kruga bratovština. Poznavanje običaja i strukture Bratovštine kao takve u srednjem vijeku, odnosno novom vijeku, od iznimne je važnosti za spoznaju današnjeg djelovanja i postojanja iste s obzirom na to da je Bratovština sv. Trojstva do unazad kojega desetljeća djelovala, postojala i utjecala na zajednicu u skladu s pravilima iz 16. stoljeća te se i sami aktualni Statut poziva i vezuje na predmetnu Matrikulu.

Prilikom provedbe istraživanja korištena je dostupna literatura o bratovštinama koja se isto tako fokusira na djelovanje i rad bratovština u ranijim povijesnim periodima te je vidan nedostatak znanstvenih istraživanja djelovanja bratovština u recentnim i suvremenim razdobljima. Isto tako fokus dosadašnjih istraživanja temelji se isključivo na ustroju bratovština i zabilježenom djelovanju, dok su etnološka istraživanja i međuodnos bratovštine i zajednice, kao i utjecaj bratovštine na istu, zanemareni, izuzevši obradu određenih aspekata nematerijalne kulturne baštine, poput napjeva. Isto tako, upotrebljeni su transkripti Matrikule i Statuta Bratovštine sv. Trojstva, s obzirom na to da su uistinu ustroj i odredbe bratovštine

vjerni kazivači društvenih ustroja i društvenih normi i njihovih težnji. Stoga je unatoč nedostacima moguće iskoristiti dosadašnja istraživanja i komparirati djelovanje drugih bratovština dalmatinskog kruga s Bratovštinom sv. Trojstva. Naime, fokus ovog istraživanja je utjecaj Bratovštine na svakodnevicu mještana, no činjenica da su nekoć, pa tako i danas, gotovo svi mještani Majkova ujedno i članovi Bratovštine, čini sam ustroj i djelovanje Bratovštine ogledalom svakodnevice mještana te povijesti i sadašnjosti društva u Majkovima.

Svakako, najvjerniji i najvažniji izvori ovog etnološkog rada su kazivači, članovi Bratovštine, koji raspolažu neiscrpnim znanjem djelovanja i utjecaja Bratovštine nekoć i danas. Komparacijom i interpretacijom njihovih kazivanja otkriva se suština i značaj bratovštine za majkovsku zajednicu i svakodnevicu njezinih mještana, kao i same jezgre društva koju je istu zajednicu i stvorilo.

3. Bratovštine

Bratovštine su civilne ili vjerske udruge čiji se članovi udružuju u zajednicu na temelju društveno-vjerskih ili staleško-stručnih zajedničkih obilježja. Bave se promicanjem i njegovanjem pobožnosti, dobročinstva i društvene zaštite članova iste, a brinu se i za župne crkve i zajednička dobra (LZMK, 2020). Nastanak samog naziva, koje označava i temeljno značenje i svrhu ovakve zajednice, potječe iz latinskog jezika; *confraternitas*, *fraternitas*, *sodalitas*, *scola*, *fratilia* i drugo, stoga je evidentno da se korijen naziva ovih zajednica nalazi u riječima *frater* i *sodalis* iz čega su nastale i hrvatske inačice *bratovština*, *bratština*, *brašćina*, *bratimstvo*, *bratstvo*, *bratja*, *bratimi*, *skula*, *škola* i *skupljenje* (Bolonić, 1973).

U povijesnim izvorima i prema dosadašnjim historiografskim djelima zabilježeno je postojanje bratovština u najranijim stoljećima kršćanstva, odnosno u 4. i 5. stoljeću, a egzaktniji podaci javljaju se u 9. stoljeću (LZMK, 2020). Zametcima nastajanja bratovština može se protumačiti i u smrti prvog kršćanskog mučenika kojega su pokopali pobožni ljudi te misao bratstva Krista na međusobno potpomaganje i promicanje kršćanskog bogoštovlja i pomaganja potrebitima (Bolonić, 1973). Smatra se da su bratovštine nasljedovane iz antičkih razdoblja, odnosno došlo je do nasljedovanja same antičke ideje zajedništva, no ne u izravnom kontinuitetu: "...detalji koji upućuju na srodnost različitih antičkih vjerskih i obrtničkih udruženja (*collegia*, *societates*, *corporationes*) s odgovarajućim srednjovjekovnim takvi su i toliki da je nemoguće zanemariti ih prigodom istraživanja podrijetla i nastanka srednjovjekovnih bratovština" (Migotti, 1986). Osnivanjem i proširenjem redovničkih redova, koji su postupno postigli neizmjeran utjecaj i na hrvatskom području, dolazi do konsolidacije i širenja bratovština kao društvene pojave i oblika zajedničkog djelovanja određenih vjerskih i staleških zajednica. Moguće je posebno izdvojiti razdoblje srednjeg vijeka s obzirom na to da su upravo u ovom periodu zajedništvo i povezanost unutar društava postale istaknute, zbog čega su neki od autora isticali da je čovjek u srednjem vijeku bio najmanje sam, a bratovštine kao religiozna i profesionalna udruženja činile su temelj društvene i privredne strukture srednjovjekovnih dalmatinskih gradova (Duboković Nadalini, 1977; Migotti, 1986). Bratovštine su kao takve bile vrlo važne i za prostore kontinentalnih hrvatskih područja, posebice za obrtnike koji još u razdoblju 15. stoljeća nisu imali organizirane cehove po zapadnom uzoru, stoga je povezanost među obrtnicima i vjernicima bila od iznimne važnosti te su prethodile cehovima još u 14. stoljeću (Feletar, 2003).

Prva spominjanja bratovština na prostorima današnje Republike Hrvatske zabilježena su na području Zadra gdje se spominje bratovština ribara u 11. stoljeću te zlatara i sv. Križa u 12. stoljeću. Tijekom 13. stoljeća došlo je do naglog porasta u osnivanju bratovština, posebice u jadranskim gradovima; Šibenik – Gospe od Milosrđa 1208. godina i sv. Duha oko 1220. godine, Gruž – sv. Mihovila oko 1290. godine, Split – Svetih anđela 1342. godine te Zagreb – Majke Božje i Dobre smrti 1380. godine (Bolonić, 1973; LZMK, 2020). S proširenjem franjevačkog i dominikanskog reda, došlo je do stvaranja flagelantskih bratovština među koje se ubrajaju neke od najstarijih bratovština ovih prostora: sv. Silvestra u Zadru iz 1214. godine i Svih svetih u Dubrovniku iz 1215. godine (Dundović, Mohorić, 2019).

Bratovštine dalmatinskog područja mogu se podijeliti u osnovici na dva tipa bratovština – strukovne i svjetovne – iako su oba tipa usko vezana uz vjerski život te su promicala slične vrijednosti. Svjetovne, odnosno pobožne ili kanonske, utjecale su na šire slojeve društva, dok su strukovne, odnosno staleške, bile fokusirane na zaštitu članova i staleških te obrtničkih prava (Bolonić, 1973). Primarno su se na području Dubrovnika u začecima osnivale bratovštine vjerskog karaktera poput flagelanata, sv. Ružarija, sv. Roka, Presvetog Sakramenta i druge, potom su dominirale ipak one koje su osnivane prema strukovnim obilježjima (Curić Lenert, Lonza 2016). Udio viših slojeva, odnosno vlastele te udruženja poput antunina i lazarina, u urbanoj populaciji ranonovovjekovnog razdoblja bio je visok (Curić Lenert, Lonza 2019). Dubrovačka bratovština sv. Antun, osnovana sredinom 14. stoljeća, predstavljala je sve do kraja postojanja Republike najugledniju i najvažniju bratovštinu koja je bila važnim dijelom dubrovačkog društva (Pešorda Vardić, 2007). Obraćajući pažnju na raslojavanja dubrovačkog društva važno je za navesti da isto tako kako se raslojavalo društvo, tako se mogu i raslojiti bratovštine koje su većinski okupljale određene slojeve, odnosno plemstvo, građanstvo i puk, a sam proces segregacije se dalje razvijao s vremenom (Pešorda Vardić, 2007).

Tijekom razvijenog srednjeg vijeka zabilježeno je postojanje niza bratovština, osobito religioznog karaktera, koje na seoskim područjima posjeduju i karakterističnu svjetovnu ulogu; od ukupno 37 dubrovačkih bratovština, u Dubrovniku ih je organizirano 10, Stonu 8, a u Dubrovačkom primorju i otocima ukupno 18 (Benyovsky, 1998).

Dubrovačko primorje je svojevrsna nova stečevina Dubrovačke Republike koju je Republika stekla 1399. godine, a prostire se sjeverno od gradskog područja od Osojnika do Stona, odnosno sela u zaleđu, te je strateški područje bilo iznimno važno za stvaranje

cjelovitog teritorija i spajanje gradskog područja s gospodarski važnim Pelješcem. Lokalna crkva je najčešće bila središte okupljanja, a svetac te crkve ujedno i zaštitnik bratovštine (Moškateo, 2014). Pregledom uobičajenih naziva bratovština jasno je da se bratovštine nazivaju prema imenima župa, svecima zaštitnicima i lokalnim toponimima te naznačuju da je njihovo djelovanje bilo usko vezano uz teritorij, a vrlo često su okupljale veliki broj stanovništva (Moškateo, 2014). Dubrovačke bratovštine su se organizirale u svakoj župi, knežiji i kapetaniji Dubrovačke Republike prema svjetovnoj podjeli prostora čineći istovremeno i vjersku cjelinu, te je tako osnovana i bratovština seoskih obilježja na području Majkova (Fisković, 1995).

4. Bratovština sv. Trojstva Majkova donjih

4.1. Ustroj i struktura Bratovštine sv. Trojstva

Bratovštine djeluju prema posebno određenim pravilima djelovanja izglasanima na osnivačkoj skupštini, čije je donošenje prethodno potvrđivala civilna i vjerska vlast s obzirom na to da su pravila trebala biti u skladu s civilnim, odnosno vjerskim odredbama (Živković, 2009). Registraciji bratovštine prethodila je osnivačka skupština na kojoj se članovi-osnivači okupe i u čast sveca zaštitnika osnuju novu zajednicu i otvaraju posebnu knjigu – *matrikulu* u koju upisuju pravila, način života i djelovanja u zajednici, izbora upravnih tijela, kazne pri kršenju pravila i drugo (Čoralić, 1999; Živković, 2009).

Definicije funkcija upravnih tijela, njihovi nazivi i broj obnašatelja razlikovale su se u pojedinim bratovštinama, a voditelji su mogli biti jedan ili više predsjednika, ravnatelja, župana, glavara, upravitelja, *gastalda* ili tovariša, dok su ostatak uprave činili pomiritelji, raspoređivači klanjatelja, pisari, glasnici, navistitelji, suci, prividitelji (Bezić Božanić, 1996; Bolonić, 1973; Dundović, Mohorić, 2019; Fisković, 1971a). Primjerice, na čelu svih evidentiranih bratovština župe sv. Eufemije u Zadru nalazio se sudac, potom jedan ili dva *prokaratura* te dva *geštalda* (Živković, 2009), dok se na čelu nekih drugih bratovština poput one u Kaštel Lukšiću ili na Šolti nalazio župan (Bezić Božanić, 1996; Burić, 2006).

Ustroj u dubrovačkim bratovštinama, poput one sv. Lazara ustrojene prema uzoru bratovštine sv. Antuna, također je brojio dužnosnike sličnih naziva poput *gastalda*, *oficijala* i kapelana bratovštine (Curić Lenert, Lonza 2016). Tako se i u skladu s ostalim dalmatinskim i dubrovačkim bratovštinama, starješina i uprava majkovske Bratovštine sv. Trojstva bira na dan Svih svetih, a kapelan je imao pravo intervencije u slučaju primjedbi (Lupis, 2015). Međutim, u samoj matrikuli je zabilježeno da se Kapitul okuplja na sv. Mihovila i da upravno tijelo Bratovštine čine dva službenika, odnosno *oficijala*, i *gestald* kao u dubrovačkim gradskim bratovštinama (Matrikula, 2014).

Neke od dužnosti upravitelja bratovštinom, poput *gastalda* kao svojevrsnih nadzornika imovine, uključivale su obavezu upravljanjem javnih nastupa članova bratovštine, organizaciju detalja poput nošenja križeva i svijeća, rasporeda procesije, zajedničkim pjevanjem i slično, prikupljanje globe, vođenje računske knjige, polaganje računa (Novak,

2014). Prokurator su mogli biti zaduženi za nadgledanje rada *gastalda* i čuvanje crkvenih dobara, dok su bratovštinski sudci sudili o prekršajima pravila (Novak, 2014).

Prema Statutu iz 2013. godine Bratovština sv. Trojstva u Majkovima donjim registrirana je kao udruga pri Županijskom uredu za opću upravu u Dubrovniku kao neprofitna pravna osoba koju zastupa predsjednik, dopredsjednik i tajnik te je rad bratovštine kao takav javan (Statut, 2013). Javnost se izvještava o radu bratovštine prilikom Kapitula, odnosno Skupštine, a unatoč javnom djelovanju samim Skupštinama ne prisustvuju osobe koje nisu članovi bratovštine (L.P., M.R.). Tijela bratovštine sastoje se od Skupštine kao najvišeg pravnog tijela koje čine svi članovi bratovštine, predsjednika, dopredsjednika, Upravnog odbora, tajnika i zakristijana.

Skupština Bratovštine sv. Trojstva utvrđuje politiku razvitka, donosi i mijenja Statut i Pravilnik Bratovštine, donosi financijski plan i završni račun, donosi i mijenja raspored za vršenje dužnosti zakristijana, donosi druge akte i odluke vezane za rad Bratovštine, bira i razrješuje dužnosnike Bratovštine, razmatra i usvaja izvješća o radu, daje smjernice za rad, odlučuje o prijemu novih članova temeljem Statuta i Pravilnika te na prijedlog Upravnog odbora odlučuje o isključenju članova, odlučuje o prestanku rada i obavlja i druge uređene poslove (Statut, 2013).

Predsjednik Bratovštine obavlja izvršne i druge poslove utvrđene Statutom, a bira ga se na četiri godine te može biti ponovno biran (Statut, 2013). Dužnosti predsjednika uključuju zastupanje Bratovštine, sazivanje Skupštine, rukovođenje radom Skupštine i Upravnog odbora, utvrđivanje prijedloga programa rada i Statuta, briga o pripremi sjednici Skupštine i Upravnog odbora, potpisivanje odluke, ugovora i drugih, briga o poštivanju Zakona, Propisa i Statuta Bratovštine, utvrđivanje prijedloga programa djelatnosti i planova rada, upravljanje imovinom Bratovštine, briga o upoznavanju javnosti s radom, nadziranje materijalnog i financijskog poslovanja, te obavlja i druge poslove u skladu s propisima (Statut, 2013). Predsjednik je za svoj rad odgovoran Skupštini kojoj podnosi izvješće, a u slučaju odsutnosti ga zamjenjuje dopredsjednik (Statut, 2013). Dopredsjednik se isto tako bira na četiri godine i može biti ponovno biran te je član Upravnog odbor i pomoćni naredbodavac (Statut, 2013).

Upravni odbor je izvršno tijelo Skupštine koje imenuje Skupština na mandat od četiri godine i može biti ponovno birano (Statut, 2013). Upravni odbor sastoji se od tri člana, predsjednika, dopredsjednika, tajnika te zakristijani ulaze direktno u Upravni odbor koji se u konačnici sastoji od devet članova (Statut, 2013). Članovi Upravnog odbora za svoj rad su

odgovorni Skupštini, a u slučaju da član ili čitavi Upravni odbor ne obavlja svoje dužnosti u skladu s ciljevima i interesima Bratovštine moguć je opoziv koji donosi Skupština na prijedlog Upravnog odbora (Statut, 2013). Upravni odbor utvrđuje program aktivnosti Bratovštine, organizacijsko i materijalno jačanje, utvrđuje prijedlog dnevnog reda, mjesto i datum održavanja Skupštine, donosi opće akte, program rada, financijski plan, završni račun i prati njihovo provođenje, donosi odluku o nabavljanju nepokretne i pokretne imovine u skladu s financijskim planom, donosi odluke o financijskim pitanjima i poslovanju između Skupština te imenuje i razrješuje članove radnih tijela Upravnog odbora (Statut, 2013). Uz Upravni odbor kazivač je naveo postojanje Ekonomskog vijeća koje se bavi financijskim aspektima djelovanja bratovštine te postojanje Pastoralnog vijeća koje vrši dužnosti iz karitativnih djelatnosti (M.R.). Navedeni dužnosnici, odnosno predsjednik s Upravnim odborom ekvivalentni su nekadašnjeg *gestalda* i *oficijela*, te komparacijom, uzimajući u obzir vremenski odmak, evidentno je da su njihove dužnosti uvelike usporedive.

Kao što je navedeno, zakristijani su tri člana bratovštine koji se određuju na Kapitolu – Skupštini bratovštine na dan Svih Svetih, a biraju se na period od godinu dana u skladu s usvojenim rasporedom koji jedino može mijenjati Skupština (Statut, 2013). Zakristijani obavljaju dužnost u crkvi sv. Trojstva, a za obavljanje službe u crkvi sv. Petra biraju se iz određenih zaseoka po drugom rasporedu (Statut, 2013). Dužnost zakristijana obavezni su vršiti svi nositelji prava služnosti grobnica na groblju sv. Trojstva i sv. Petra bez obzira na mjesto prebivališta ili naći zamjenu u članu Bratovštine uz suglasnost Upravnog odbora (Statut, 2013).

Vođenje bratovštine je isto tako moglo predstavljati opterećenje, tako se u zadarskim *kapitulima* i *marigulama* drugih bratovština navodi da odbitak časti starješine iziskuje plaćanje kazne i odradu mandata sljedeće godine, a prema izvorima dalmatinskih i dubrovačkih bratovština iz 18. stoljeća izgleda da su mnogi od izabranih starješina odbijali vršiti dužnost vrlo vjerojatno zbog financijskog opterećenja koje je iziskivala ista čast kao i zbog vremenskih zahtjeva koji nisu bili spojivi s određenim poslovima poput pomorskih zanimanja (Burić, 2006; Fisković, 1995; Živković, 2009). Matrikula Bratovštine sv. Trojstva ne predviđa kažnjavanja u slučaju odbijanja određenih izvršnih pozicija, no traži poštivanje obaveza i dužnosti članova, te je moguće da su sankcije odbijanja obavljanja izvršnih funkcija uređenih jednim od pravilnika ili usmenim putem. Svakako, suvremeni Statut isto tako poziva na izvršenje obaveza i dužnosti članova što može uključivati odbijanje obavljanja određenih funkcija, no konkretno su odredbama sankcionirani članovi koji odbiju izvršavati dužnosti

zakristijana te se isto tako u slučaju neobavljanja dužnosti može raspustiti Upravni odbor. Članovi Bratovštine navode da odbijanje izvršavanja dužnosti u upravnim tijelima nije uobičajeno te ne postoje sankcije, no član može odbijati izvršavanje dužnosti što može rezultirati iščlanjenjem iz bratovštine i posljedično nesudjelovanje bratovštine u izvršavanju dužnosti prilikom pogreba (L.P., M.R.).

Prava i obaveze članova u skladu s aktualnim Statutom odnose se na bavljenje aktivnostima Bratovštine, plaćanje godišnje članarine, sudjelovanje u upravljanju poslovima Bratovštine, čuvanje i podizanje ugleda Bratovštine, čuvanje materijalnih dobara Bratovštine i izvršenje preuzetih obaveza te ako član ne izvršava obaveze gubi pravo na članstvo (Statut, 2013). Isto tako članstvo u Bratovštini prestaje dragovoljnim istupanjem, isključenjem odlukom Skupštine i neprihvatanjem obaveze zakristijana u skladu s rasporedom (Statut, 2013). Isključeni članovi Bratovštine mogu se ponovno uključiti ako žele preuzeti obaveze, ali su obavezni platiti određeni iznos (Statut, 2013). Prema navodima članova Bratovštine moguće je odbiti potpisivanje pristupnice i odbijanje služenja, odnosno izvršavanja dužnosti, a sankcije za navedeno postupanje uključuju isključivanje iz Bratovštine što nužno ne označava Statutom navedenu zabranu sahranjivanja na samom groblju, no mještani koji odbiju biti članovima ne uživaju u pravima i pomoći Bratovštine (M.R.).

Opći uvjeti za ulazak u neku od dubrovačkih bratovština u ranom novom vijeku uključivali su punoljetnost koja se nije temeljila na punoljetnosti na osnovu poslovne sposobnosti, već dobi od 20, odnosno 18 godina, koja se utvrđivala na temelju izjave pod prisegom (Curić Lenert, Lonza 2016). Kod pojedinih splitskih i trogirskih bratovština navodi se da je u bratovštinu mogao pristupiti *ispravan čovjek*, kojega su dodatno izabrali članovi bratovštine *balotanjem* što upućuje na to da su bratovštine bile demokratske i laičke zajednice (Bezić Božanić, 1984b; Fisković, 1971a; Novak, 2014). Tako se prilikom pristupa u bratovštinu Kaštel Lukšić očekivalo od članova da upišu svoje ime u *marigulu* u roku od mjesec dana, da se brine za bratovštinu kao za svoj dom, a svakom se članu prilikom pristupa morala pročitati čitava marigula da bi isti znao svoja prava i obaveze (Burić, 2006).

Dok u Matrikuli Bratovštine sv. Trojstva nisu navedeni uvjeti za ostvarivanje članstva u Bratovštini, članovima Bratovštine danas se smatraju stanovnici i obitelji porijeklom iz Majkova donjih te oni članovi obitelji koji nisu s područja Bratovštine, no imaju grobnicu na groblju sv. Trojstva i sv. Petra, katoličke su vjere i prihvatili su obaveze Bratovštine (L.P., Statut, 2013). Isto tako, prema kazivanju članova Bratovštine članovima mogu postati

mještani Majkova, osobe porijeklom iz Majkova te žene udane za osobe porijeklom iz Majkova, no isto tako presudno je da je riječ o osobama katoličke vjeroispovijesti koje će uistinu vršiti propisane dužnosti (L.P., M.R.). Zanimljivo je navesti da punoljetnost nije uvjet za članstvo u Bratovštini sv. Trojstva, naime pretpostavlja se da je jedan punoljetni član kućanstva nositelj dužnosti, odnosno članstva kućanstva, no svi članovi kućanstva se smatraju članovima Bratovštine te su kao takvi punopravni članovi Bratovštine koji isto tako prema vlastitom nahođenju mogu prihvatiti i dužnosti (M.R.). Gotovo sva kućanstva u Majkovima pripadaju jednoj od bratovština, prema okvirnim procjenama kazivača, Bratovština sv. Trojstva broji oko 110 do 115 članova, odnosno gotovo sva kućanstva Majkova donjih, tek mali broj mještana nije registriran članovima Bratovštine (M.R.). O prihvaćanju člana odlučuje Skupština, a članom se postaje upisom u registar članova koji vodi tajnik Bratovštine (Statut, 2013). Prema Statutu, Bratovština sv. Trojstva u Majkovima donjim dobrovoljna je i humanitarna udruga koja obuhvaća katastarsku općinu Majkovi donji sa zaseocima; Osredina, Zabrežje, Podosojnik, Grbljava, Rajkovići i Kunja ljut (Statut, 2013).

Krajem 16. stoljeća došlo je do zatvaranja gradskih obrtničkih i vlastelinskih bratovština, najčešće mehanizmima glasovanja u Velikom i Malom kapitolu u cilju zatvaranja bratovština te su privilegiranim ostali članovi kućanstva postojećih članova čiji upis nije zahtijevao glasovanje i davanje veće upisnine (Curić Lenert, Lonza 2016). Međutim, nisu sve bratovštine ograničavale broj članova, dapače uvidom u odabranu literaturu vidljivo je da pučke bratovštine često ne navode ograničenja broja članova (Burić, 2006). Bratovština sv. Trojstva isto tako u skladu s uobičajenim postupanjem pučkih bratovština ne ograničava broj članova koji mogu pristupiti Bratovštini, uz uvjet da ispunjavaju druge postavljene uvjete pristupa, što je do danas ostalo na snazi (L.P., M.R.).

U nekim od bratovština, poput one sv. Lazara, postojale su različite kategorije članstva, a prijelazi među kategorijama su bili iznimno neuobičajeni; punopravno članstvo čiji su članovi mogli odlučivati u Kapitolu i biti birani za dužnosnike, potom članovi-neplemići koji nisu ulazili u Kapitul, plaćali su članarinu od tek 3 groša te su sudjelovali isključivo u duhovnim aktivnostima bratovštine (Curić Lenert, Lonza 2016). Neki od autora iznose navode da su pučke bratovštine, rijetko primale plemiće u svoje redove te su u prvom redu imale uzajamnu i stalešku i materijalnu odgovornost (Duboković Nadalini, 1977). U Matrikuli i Statutu Bratovštine sv. Trojstva ne postoji diferencijacija karaktera članstava kao što se to javlja kod nekih drugih bratovština, te nije naznačeno odbijanje pridruživanja Bratovštini određenim društvenim slojevima. Isto tako članovi Bratovštine navode da su svi članovi

Bratovštine ravnopravni te imaju jednake dužnosti i prava (M.R.). Međutim, razgovorom s kazivačima utvrđena je spomenuta posebnost da u svakom kućanstvu čiji su ukućani registrirani članovi Bratovštine, jedan od članova mora izvršavati dužnosti i biti nositeljem članstva, dok drugi ukućani uživaju sva prava, ne moraju obavljati i dužnosti, stoga je moguće napraviti određenu diferencijaciju aktivnih i pasivnih članova Bratovštine, a osobama u nemogućnosti izvršavanja dužnosti uslijed zdravstvenih poteškoća isto tako u njihovu korist može biti izglasano pasivno članstvo unutar Bratovštine.

Prema primjeru dubrovačkih obrtničkih gradskih bratovština, u bratovštinu se upisivao pojedinac, no ustvari se pripadnost bratovštini širila na čitavo kućanstvo, odnosno *casate*, kojega je član bio na čelu (Curić Lenert, Lonza 2016). Shodno tome, upis u bratovštinu kod antunina i lazarina prebacivao se na sina, a prilikom upisa sina upis je praćen formulom *namjesto oca* s obzirom na to da su puno članstvo najčešće ostvarivali po smrti glave obitelji (Curić Lenert, Lonza 2016). Sličan princip upisivanja javlja se i u bratovštinama pučkih slojeva zadarskog podneblja, odnosno upisivani su *na sviću* nekog od članova, stoga je zaključeno da su nakon smrti članova nasljeđivali njihovo mjesto i eventualno prilikom upisa doslovno dostavljali pola librice od bijelog voska (Burić 2006; Živković, 2010). Statutom Bratovštine sv. Trojstva navodi se da u slučaju smrti člana Bratovštine koji je obnašao dužnosti, nasljednici koji prihvaćaju Statut mogu postati članovima Bratovštine (Statut, 2013). Razgovorom s kazivačima objašnjeno je da u slučaju smrti ili nesposobnosti nositelja dužnosti kućanstva, jedan od članova kućanstva koji je do tada bio pasivnim članom Bratovštine treba preuzeti dužnosti nositelja, osim ako je riječ o nemoćnim članovima kućanstva (L.P., M.R.).

Glasovanje u zadarskim i splitskim bratovštinama obavljalo se pomoću kuglica koje se nazivaju *balotažama* ili *balotanjem*, svaki član bi dobio po jednu kuglicu koju bi kroz otvor kutije stavio u *da* ili *ne* sekciju (Bezić Božanić, 1984b; Živković, 2009). Dubrovačke trgovačke i obrtničke bratovštine bilježe pak glasovanje usmenim tajnim putem, tako da je kapelan bratovštine išao do članova i pozitivne glasove brojio uz pomoć krunice skrivene pod haljom ili u rukavu (Curić Lenert, Lonza 2016). Načelo većinskog odlučivanja prisutnih u trgovačkim dubrovačkim bratovštinama polovicom 16. stoljeća zamijenjeno je dvotrećinskom većinom u odlučivanju o izdacima i izboru dužnosnika (Curić Lenert, Lonza 2016). Neke od zadarskih bratovština zahtijevale su minimalni kvorum za valjanost skupštine (Dundović, Mohorić, 2019).

Danas Skupština Bratovštine sv. Trojstva u skladu sa Statutom odlučuje pravovaljano ako je prisutna natpolovična većina svih članova Skupštine, a odluka se donosi većinom glasova nazočnih članova, izuzevši u nekoliko izvanrednih slučajeva kada se očekuje pristanak dvije trećine Skupštine (Statut, 2013). Iako se tajno glasovanje bilježi u mnogim dalmatinskim bratovštinama, Bratovština sv. Trojstva u Matrikuli ne bilježi odredbe koje navode oblik i način glasovanja, a razgovorom s članovima Bratovštine kazivači navode javno dizanje ruku kao jedini oblik glasovanja te nisu upoznati da je u ranijim periodima glasovanje izvođeno na neki drukčiji način (L.P., M.R.).

Održavanje godišnjih skupština bratovština zbivalo se vrlo često na crkvenim posjedima, odnosno crkvenim kućama i *tegovima*, obrađenom crkvenom zemljištu, kako je to navedeno u slučaju bratovštine na Ugljanu (Živković, 2010). Godišnja skupština je vrlo često pravilima bila obvezatna, te su članovi koji nisu poštivali pravila i nisu se odazivali na godišnju skupštinu bili novčano kažnjeni. Stoga postoje u arhivama nekih bratovština popisi odsutnih članova, budući da su se o samim skupštinama često vodili i zapisnici (Živković, 2010). Zabilježeno je u nekim od trogirskih bratovština da je zbog održavanja reda članovima prilikom skupština i sastanaka bilo predviđeno da traže dopuštenje za riječ, a ove bratovštine, kao i dubrovačke, zabranjivale su donošenje oružja na sastanke da bi se izbjegli međusobni sukobi i skupne pobune, posebno pučkih pobuna protiv vlastele (Fisković, 1971a).

Jedanaestom i najopširnijom odredbom Matrikule Bratovštine sv. Trojstva određeno je da se Kapitul treba okupiti i sastati svake godine na blagdan Svetog Mihovila, a Kapitul se smatra potpunim kada je prisutno najmanje 12 članova Bratovštine, te se tijekom predmetnog Kapitula izabiru novi *službenici* i *gestald* (Matrikula, 2014). *Gestald* i *službenici*, ravnajući se prema većini, isto tako mogu sazvati Kapitul kada procjene da je nužno za bratovštinu i oni koji ne dođu su dužni platiti dva groša ili pola libre voska u skladu sa šesnaestom odredbom Matrikule (Matrikula, 2014). Zanimljivo je izdvojiti da se izborom novog suca u župi sv. Eufemije u Zadru vršila primopredaja dužnosti te stari sudac prije godišnje skupštine mora srediti sve račune, odnosno izvršiti obračun poslovanja, a prilikom same primopredaje navodi se ukupni iznos utrošenog novca i razlozi potrošnje koji su vođeni u pomoćnoj evidenciji prihoda i rashoda (Živković, 2009). Isto tako posljednja odredba Matrikule Bratovštine sv. Trojstva navodi da prilikom okupljanja Kapitula *gestald* i *službenici* predaju novac Bratovštine te u slučaju pronalaska manjka, odgovorni ga moraju i nadoknaditi (Matrikula, 2014). Raniji službenici obavezni su predati Matrikulu, svu imovinu koja pripada Bratovštini i račun o poslovima koji su se odvijali za vrijeme njihovog upravljanja novoizabranim

službenicima (Matrikula, 2014). Shodno navedenome, evidentno je da Bratovština sv. Trojstva načelno održava skupštine u obliku i na lokacijama kako su ih održavale i druge bratovštine dalmatinskog kruga, Matrikula sadržava određene sankcije za odsustvo članova prilikom obaveznih okupljanja Bratovštine, održava redovne i izvanredne sjednice te uređene odnose prilikom prijenosa vlasti, koje je dijelom nasljedovao i suvremeni bratovštinski Statut.

Danas je Kapitul zamijenila Skupština koja u skladu sa Statutom može biti redovita, izborna i izvanredna, a svi članovi Skupštine dužni su nazočiti sjednici Skupštine te u slučaju izostanka poslati zamjenika ili izostanak opravdati (Statut, 2013). Međutim, kazivači navode da danas nisu predviđene sankcije za članove Bratovštine koji izostanu sa Skupštine predviđene Matrikulom i Statutom (M.R., L.P.). Redovita sjednica Skupštine, odnosno Kapitul, održava se na dan Svih Svetih da bi se omogućila veća dolaznost članova s obzirom na to da dan sv. Mihovila i Dan mrtvih nisu neradni dani, dok se izborna Skupština održava svake četiri godine (M.R., Statut, 2013). Sjednice se održavaju ispred crkve sv. Trojstva ili u društvenim prostorijama vatrogasnoga doma prema potrebi, a rjeđe se održavaju u crkvi jer međusobno raspravljanje nije primjereno u sakralnim objektima (M.R.). Tijekom redovite sjednice donosi se Statut i njegove izmjene i dopune te godišnji planovi rada, Poslovnik o radu Bratovštine, odlučuje se o mogućem uvođenju i visini naknada i doprinosa koji se uplaćuju u blagajnu Bratovštine (Statut, 2013). Izvanrednu sjednicu Skupštine mogu sazvati zakristijani, predsjednik Skupštine na inicijativu trećine članova i predočenim dnevnim redom (Statut, 2013). Članovi Bratovštine potvrdili su način sazivanja sjednica opisan Statutom, no isto tako navode da se izvanredne sjednice iznimno rijetko sazivaju već se aktualni problemi pokušavaju riješiti unutar Upravnog odbora, a u slučaju da navedeno nije moguće, po potrebi sazovu izvanrednu Skupštinu (L.P., M.R.). Skupštinom predsjedava predsjednik, odnosno dopredsjednik, a o sjednici se vodi zapisnik koji se trajno čuva u arhivi Bratovštine za koju je odgovoran predsjednik (Statut, 2013).

Prema izvorima zadarskih bratovština još u 18. stoljeću navodi se da su župljanin mogli biti članovima više bratovština istovremeno pa čak i biti u njihovim upravnim tijelima (Živković, 2009). Ista situacija zatiče se i na dubrovačkom području u čitavom razdoblju trajanja ranog novog vijeka te je vrlo jasan primjer postojanja navedene pojave dvostrukih članstava trgovaca antunina i lazarina (Curić Lenert, Lonza 2016). Međutim, zatvaranjem, odnosno pritvaranjem pojedinih gradskih bratovština, poput sv. Lazara, došlo je do ukidanja mogućnosti dvostrukog članstva, pa čak i dvostrukosti članstva u antuninima i lazarinima, te su se članovi morali očitovati kojoj bratovštini žele pripadati (Curić Lenert, Lonza 2016).

Dvojno članstvo nije odgovaralo upravi bratovština zbog podijeljene lojalnosti, stoga je bilo dopušteno dvojno članstvo u onim bratovštinama isključivo vjerskog karaktera, no javljali su se i praktični problemi poput onih u javnim prigodama (npr. blagdanske procesije) (Čoralić, 1999; Curić Lenert, Lonza 2016). Pregledom i drugih mediteranskih bratovština evidentno je da je mogućnost pripadnosti više bratovština ovisila o njihovom karakteru, odnosno eventualnom postojanju nespojivosti članstva ili sukoba interesa.

U odnosu na mogućnost dvojnog članstva članova Bratovštine sv. Trojstva, kazivači navode da je moguće biti članom više bratovština, no dvojno članstvo nije zabilježeno i vrlo je malo vjerojatno s obzirom na to da je onda član Bratovštine obavezan obavljati dužnosti u obje bratovštine (M.R.). Selo Majkovi podijeljeno je na Majkove donje i Majkove gornje te Majkovi gornji imaju vlastitu Bratovštinu sv. Stjepana koja je vezana samo uz jednu crkvu – crkvu sv. Stjepana. Upravo zbog postojanja dviju bratovština u istome selu potrebno je opisati njihove međusobne odnose. Obje bratovštine dio su iste župe stoga surađuju u određenim zajedničkim pitanjima i financijskim obavezama nužnim za djelovanje župe, no s obzirom na to da je Bratovština sv. Trojstva znatno veća, davanja Bratovštine su isto tako veća u zajedničkim poslovima (L.P.). Suradnja se odnosi i na vjerske dužnosti stoga surađuju i na procesijama kada dolazi barjak Bratovštine sv. Stjepana na Korosante, odnosno Tijelovo, i ide prvi, jer je crkva sv. Stjepana prije bila matična crkva u selu (M.R.). Razlike između djelovanja ovih dviju bratovština nisu znatne. Dapače kazivači navode da su Matrikula i Statut gotovo jednaki, no vidna razlika je što se Bratovština sv. Stjepana vezuje za groblja – onaj tko ima grob kod crkve sv. Stjepana mora služiti, dok se Bratovština sv. Trojstva dijelom vezuje na groblja, no uvelike oslanja na domaćinstva (L.P., M.R.). Tako jedan od kazivača navodi: *U nas se u bratovštini vezuje i za groblje i za kućanstvo. U njih se vezuju za groblje, ako imadnu dvoje braće dva groba, oba moraju služiti* (M.R.). Isto tako Bratovština sv. Stjepana predviđa starosni prag nakon kojega član nije više obavezan služiti Bratovštinu, dok se o sposobnosti obavljanja dužnosti u Bratovštini sv. Trojstva odlučuje na Skupštini koja ne ovisi o starosnoj dobi (M.R.).

U raznim evidencijama bratovština među članovima popisane su povremeno i žene, no niti na jednom mjestu nisu navedene na funkcijama upravnih tijela bratovštine ili nekim drugim važnijim funkcijama (Burić, 2006; Fisković, 1971b; Dundović, Mohorić, 2019; Živković, 2009). Međutim, postoje zapisi o postojanju sestristava, svojevrsnog ekvivalenta bratovštinama, kojima su pristupale isključivo žene, no nisu imale pravilnike, računске knjige,

skupštine, a prihode su ostvarivale milostinjom te su im dužnosti bile vrlo ograničene (Moškateo, 2014).

Žene u dubrovačkim obrtničkim bratovštinama isto tako nisu imale pravo pristupa kapitulima bratovštine čak ni onda kada su bile glavarice *casate*, odnosno kućanstva (Curić Lenert, Lonza 2016). Neke od žena koje su se našle u popisu kapitula, smatra se da su ondje popisane pogreškom, a žene su najčešće bile članovima u kategoriji iz pobožnosti te su u daleko manjem postotku bile zastupljene u bratovštinama (Curić Lenert, Lonza 2016). Međutim, iako statuti bratovština nisu pridavali posebnu pozornost ženskom sudjelovanju, može se pretpostaviti da su one sudjelovale samo u duhovnom aspektu djelovanja bratovštine, no kao članice bratovštine mogle su uživati u određenim pravima i statusnom izdvajanju (Pešorda Vardić, 2007).

U dostupnim znanstvenim radovima koji se bave pretežno gradskim bratovštinama, žene imaju posebnu ulogu u bratovštinama te iako uživaju u nekim od prava, evidentno je da nisu ravnopravne muškarcima. O statusu žena u pučkim bratovštinama isto tako nema mnogo riječi te je teško razaznati položaj žena unutar bratovština, no zabilježeni primjeri isto tako uglavnom bilježe žene kao duhovne članove koji uživaju samo u dijelu prava i obaveza. Iako srednjovjekovnom Matrikulom Bratovštine sv. Trojstva nije definiran položaj žena u Bratovštini, današnji položaj žena u njoj ravnopravan je muškarcima i prema sjećanju kazivača žene su oduvijek imale jednaka prava i obaveze kao i muškarci – *Sve je to isto i nema nikakve razlike* (L.P., M.R.). U praksi žene sudjeluju više u čišćenju, održavanju i kićenju crkvi, no žena isto tako može služiti kao zakristijan, što se događa češće ako muški članovi nisu u mogućnosti služiti, te je kazivačima poznat slučaj majkove žene koja je držala crkvu, kupila lemozinu i obavljala sve uobičajene dužnosti, a koju su i drugi članovi plaćali da služi umjesto njih (L.P., M.R.). Unatoč što su u praksi nositelji članstva domaćinstva najčešće muškarci s obzirom na praktičnost obavljanja dužnosti koje iziskuju i teži fizički rad, u odnosu na rodno uvjetovane dužnosti koje su žene obavljale tako kazivači navode da su žene sposobnije bolje očistiti od muškaraca, a zakristijani mogu pitati žene za pomoć oko kićenja (M.R.). S obzirom na to da žene imaju jednaka prava unutar Bratovštine, postupanja su jednaka; imaju pravo na potporu u trenucima kršćanskih slavlja poput vjenčanja, krštenja, pričesti, krizme i druge, u slučaju nedaća poput neimaštine, potrebe i smrti bratovština je potpomagala, a bile su zaštićene u slučaju smrti supruga, nositelja članstva te nisu bile dužne obavljati sve obaveze kao udovice (L.P. M.R.). Tako jedan od kazivača na pitanje na koji način djelovanje bratovštine utječe na žene navodi: *Jednako sve*

isto, imaju ista prava i dužnosti. Dobivale su potporu u slučaju nedaća kao i drugi članovi, bile su zaštićene u slučaju gubitka supruga, nositelja članstva, a imale su sva prava, a nisu morale imat sve obaveze (M.R.). Slijedom navedenoga, evidentna je relativna ravnopravnost spolova u majkovskom društvu koja se ogleda kroz prizmu Bratovštine. Ravnopravnost spolova nije uobičajeno zabilježena u slučajevima drugih građanskih bratovština, što je jedna od karakteristika koja izdvaja Bratovštinu, dapače određena vrsta ustupaka se vrši u slučaju ranjivih žena u odnosu na njihove obaveze prema Bratovštini.

Bratovština sv. Trojstva može prestati postojati u slučajevima predviđenim Zakonom, a odluku o prestanku rada donosi Skupština dvotrećinskim glasovanjem te bratovštinska imovina u tom slučaju pripada župi u Majkovima (Statut, 2013). Članovi Bratovštine smatraju da do ukidanja Bratovštine može doći isključivo izumiranjem sela, odnosno ako ne bude bilo više članova i ne bude imao tko služiti Bratovštinu (L.P., M.R.).

4.2. Matrikula Bratovštine sv. Trojstva

Matrikule ili *madrikule* i kapituli su temeljni povijesni izvor putem kojih je moguće interpretirati djelovanje i karakter bratovština, odnosno razumjeti pravu narav pojedinih bratovština te spoznati njihove međuodnose s društvom, drugim bratovštinama i državnim vlastima, ali i bolje upoznati religijski i socijalni aspekt života zajednice (Dundović, Mohorić, 2019). Matrikule, odnosno *madrikule*, *mariegole* ili *madrigule*, od latinskog naziva *matricula* što označava knjižicu, pravilnik, popis ili imenik, predstavljale su temeljni dokument, to jest statut i opće uredbe koji su najčešće nastajale prilikom osnivačke skupštine, no isto tako su se mijenjale te su u pojedinim bratovštinama imale različitu ulogu, a pisane su prema uzoru na komunalne statute (Burić, 2006; Čorlić, 1999; Novak, 2014). Iako su poglavlja i odredbe mnogih bratovština bile međusobno slične u osnovnim crtama i dalje su posjedovale specifične i individualne značajke mjesnog, zanatskog, jezičnog i običajnog sadržaja (Fisković, 1971a).

Kapituli kod zadarskih bratovština bilježe pravila iz kojih se vidi tko sve čini upravna tijela bratovštine u pojedinom povijesnom periodu, no kod analize dubrovačkih bratovština vidno je da je kapitul ujedno i predstavljao zakonodavno i upravno tijelo same bratovštine kao i same odredbe (Živković, 2010). Navedena pojava je vidljiva i u Matrikuli Bratovštine sv.

Trojstva u kojoj Kapitul predstavlja Skupštinu i upravno tijelo Bratovštine, kao i same odredbe i okupljanje Skupštine. Odredbe Matrikule napisane su u Ime Isusa Krista i u njoj se navodi da seljaci i braća iz Majkova okupljena u Kapitolu u Bratovštinu čine i sastavljaju odredbe Bratovštine što nam govori o određenoj svijesti i autonomiji Majkovaca (Matrikula, 2014).

Matrikule su mogle biti i usmeno određene i prenošene, što je evidentno iz primjera Kaštelanske bratovštine nastale u srednjem vijeku koja je organizirana bez pisanih statuta, a kasnije je tek ustanovila i pismene statute. Unatoč ukidanjima nastalima u 19. stoljeću pod francuskom vlašću došlo je do ponovnih utemeljenja istih bratovština koje su se dijelom održale do suvremenog razdoblja brinući se za crkvene obrede i druge lokalne običaje (Domazet, 1993). Moguće je uvidjeti da se isto tako neki od običaja i postupanja Bratovštine sv. Trojstva prenose usmenim putem, no ipak suvremenim Statutom su definirane vrlo konkretno i detaljno djelatnosti Bratovštine i postupanja vršitelja određenih dužnosti.

Na prostoru Dubrovačkog primorja poznate su matrikule bratovština Trstenoga, Topola, Brsečina, Dola, Osojnika, Mravinjca i Podimoča (Prlender, 1998). Statuti navedenih bratovština se ne razlikuju umnogome, no majkovski se posebice ističu s obzirom na to da izričito zabranjuju i sankcioniraju lihvu i priležništvo, što nije bilo uobičajeno u matrikulama (Prlender, 1998). Kapituli, u smislu odredbi, vrlo su često prilikom osnivačkih skupština oblikovani u skladu s izuzetim kapitulima postojećih bratovština, a kada se pravila nisu mogla primjenjivati dosljedno u praksi, preinačavala su se ili pak dopisivala (Živković, 2010). Matrikulu bratovštine osnovane 1578. godine u Podimoču moguće je usporediti s Matrikulom Bratovštine sv. Trojstva iz 1560. godine te je evidentno da je majkovska Matrikula korištena kao predložak s obzirom na to da se podudaraju u svim kapitulima pa tako i u već navedenim posebnostima (Prlender, 1998). Slijedom navedenoga jasan je utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na okolna područja iz čega je moguće izvesti zaključak da je bratovština bila vrlo značajna i snažna u Dubrovačkom primorju.

Izvori o zadarskim bratovštinama u 18. stoljeću navode da je svećenik vodio *madrikulu* i na početku uvezivao dopise, izjave i zapovijedi važne za rad bratovštine (Živković, 2009). Dvije matrikule majkovskih bratovština sastavilo je lokalno stanovništvo, ispisane su na pergameni, ovjerene i zapečaćene, te se smatraju iznimno važnim pisanim izvorima za područje Majkova, a njih je zapisao kancelar Dubrovačke Republike i odobrilo Malo vijeće u čijim je zaključcima zabilježen i istovjetni tekst (Lupis i dr., 2012; Prlender,

1998). Dostupne su stoga dvije matrikule; matrikule Majkova gornjih i donjih, odnosno Presvetog Trojstva i sv. Stjepana koje se minorno razlikuju u svojim odredbama (Matrikula, 2014).

Knjige bratovština na dalmatinskom području pisane su na talijanskom i latinskom jeziku te rijetko na hrvatskom narodnom jeziku (Fisković 1971a; Živković, 2009). Tako su uvod i ovjera majkovske bratovštine napisane latinskim jezikom, dok su same odredbe bile napisane na talijanskom jeziku, a sadrže 18 odredbi, odnosno kapitula (Lupis i dr., 2012).

Matrikule majkovskih bratovština su se gotovo do kraja 20. stoljeća čuvale u obiteljskim kućama bratovštinskih *gestalda* koje su prelazile iz jedne seoske obitelji u drugu izborom novih *gestalda* prilikom blagdana sv. Mihajla, a kasnije su pohranjene u majkovskom arhivu (Prlender, 1998). Matrikule su intervencijom majkovskog župnika don Iva Đanovića spašene od izgaranja u Župnom dvoru prilikom Domovinskog rata te ih je don Ivo Đanović čuvao do svog razrješenja 2011. godine, a danas se čuvaju u dubrovačkom Arhivu Biskupije (Matrikula, 2014). Matrikula Bratovštine sv. Trojstva zamijenjena je Statutom udruge Bratovštine sv. Trojstva 2013. godine da bi Bratovština mogla djelovati i pravno kao udruga i cjelina te se sami Statut veže na Matrikulu (L.P., M.R.).

Bratovštine su mogle imati nekoliko evidencija, odnosno knjiga. Tako splitske bratovštine bilježe držanje knjige za upisivanje članova, knjige za bilježenje skupštinskih zaključaka i biskupskih vizitacija, knjige za bilježenje prihoda i rashoda s računima i pobožne odredbe sa zabilježbama (Ostojić, 1976). *Madrikule* su pak u zadarskim bratovštinama predstavljale zapisnike o primopredaji skupljenih sredstava novom vodstvu bratovštine, zapisnike o izboru novih starješina, dok su neke druge zadarske bratovštine vodile zasebne evidencije o приходima i rashodima (Živković, 2010). U slučaju Bratovštine sv. Trojstva kazivači ukazuju na postojanje određenih knjiga nestalih u Domovinskom ratu poput imovinske knjige Bratovštine i popisa umrlih u bratimskim grobovima, a danas Bratovština vodi sljedeće evidencije: Registar članova i financijsko izvješće ili Blagajnički dnevnik (M.R., L.P.). Arhiva se nekoć čuvala u kućama i blagajni, a danas se čuva uglavnom u crkvi sv. Trojstva (M.R.).

Članovi Bratovštine navode da ne postoje još neki pisani pravilnici te da su sve odredbe uređene Statutom, no da postoje neka spomenuta običajna postupanja prilikom obavljanja vjerskih dužnosti koja se prenose usmenim putem (M.R.). Tako kao primjer kazivač navodi postojanje rasporeda sjedenja u *škabelima* u skladu prema pripadnosti

zaseocima, starosti i spolu, potom redosljed hodanja prilikom procesija i izlaska iz crkve, pričešćivanjem i ljubljnjem *Bombina*, isto tako danas samo muškarci mogu ići na *balatur*, a za procesije *pome i masline*, samo su muškarci išli u procesiju oko crkve, dok su žene ostajale u crkvi (L.P., M.R.).

4.3. Odnos Bratovštine sv. Trojstva s političkom i svjetovnom vlašću

Međusobni odnos i suradnja dubrovačke državne vlasti s Crkvom u ranijim razdobljima bio je usklađen, stoga je osnivanje župa i bratovština, kao i njihove matrikule, trebalo potvrditi Malo Vijeće. O navedenoj činjenici govori osnivanje bratovština u Majkovima i Podimoču, čije je osnivanje i matrikule potvrdilo navedeno upravno tijelo s obzirom na to da su državna i crkvena vlast bile intrinzično povezane (Lučić, 1990; Lupis, 2015). Lokalne bratovštine su se ustrojavale na državni poticaj jer se u njihovom ustroju prepoznaje važno sredstvo za integraciju novostečenih područja u društveno-politički i vjersko-crkveni sustav Dubrovačke Republike (Prlender, 1998). Isto tako bratovštine su imale znatan utjecaj i na ekonomske prilike mjesta, a mogle su postati i izvjesnim vršiteljima vlasti (Benyovsky, 1998; Prlender, 1998). Svjetovni karakter seoskih bratovština razlikuje ih od gradskih bratovština s obzirom na to da one mogu odražavati ekonomsku i političko-društvenu sliku strukture dubrovačkog građanstva, dok su seoske predstavnici stanovništva s određenom razinom samouprave (Prlender, 1998).

Utjecaj državne vlasti mogao je biti i direktniji. Tako se u obradi bratovštine sv. Lazara navode utjecaji države koja je krizu bratovština iskorištavala za izravno miješanje u izbor članstva te je s vremenom razvila i otvorenu praksu da u bratovštinama instalira i potpomaže pojedince u svrhu oduživanja ili potraživanja određene koristi od iste (Curić Lenert, Lonza, 2019). Utjecaj države na bratovštine u posljednjem stoljeću postojanja Dubrovačke Republike postao je izraženijim te su se državne vlasti počele izravno miješati u pitanje izbora članstva, posebice u redovima spomenutih lazarina s obzirom na to da su lazarske obitelji sve češće bile involvirane u državnu upravu putem obavljanja činovničkih dužnosti (Curić Lenert, Lonza 2016). Evidentno je da je državni utjecaj u gradskim i strukovnim bratovštinama bio jači zbog podudaranja područja djelovanja i moći, no isti oblici utjecanja na područne, odnosno pučke bratovštine dubrovačkog područja nisu zabilježene u literaturi i objavljenim izvorima upravo zbog drukčijeg oblika nastanka i karaktera djelovanja.

Suradnja bratovštine s legitimnim svjetovnim vlastima uvjetovana je samim nastajanjem bratovština, a održava se u kontinuitetu sve do suvremenog razdoblja. Obraćajući pozornost na dubrovačke seoske bratovštine moguće je izdvojiti kapitule bratovštine u Podimoću koji navode da *gestald* i *službenici* bratovštine mogu svakoga tko radi protivno statutu bratovštine kazniti i zatražiti primjenu civilne državne vlasti kod kneza u Slanome (Lučić, 1990). S obzirom na to da je matrikula bratovštine u Podimoću napisana prema majkovskim matrikulama, petnaesta odredba Matrikule Bratovštine sv. Trojstva isto tako navodi da ako *gestald* i *službenici* otkriju da netko radi protiv odredbi iz Matrikule, imaju mogućnost kazniti prijestupnika te zatražiti pomoć od Kneza u Slanome (Matrikula, 2014).

Evidentno je prema zabilježenim matrikulama i statutima da bratovštine djeluju uvijek u skladu sa svjetovnim zakonima. Tako je zakonodavstvo moglo utjecati i na samo primanje u bratovštinu pa se primjerice u odredbama *marigule* bratovštine u Kaštel Lukšiću propisuje da se u bratovštinu ne može primiti član koji ne poštuje svjetovni zakon, potom ni kršćanski (Burić, 2006). Usklađivanje djelovanja bratovštine i poštivanje svjetovne vlasti i zakona prožeto je čitavim suvremenim Statutom Bratovštine sv. Trojstva pa se tako u samom osmom članku Statuta promicanje, zastupanje, usklađivanje, zaštita, priređivanje i provođenje zajedničkih interesa članova te suradnja s tijelima jedinice lokalne uprave smatra jednom od svrha djelovanja Bratovštine (Statut, 2013). Članovi Bratovštine isto tako navode da danas surađuju s lokalnim vlastima u slučaju potrebe, a riječ je o humanitarnom djelovanju ili financijskoj suradnji koja se tako primjerice tiče održavanja puteva (L.P., M.R.).

U *madrikuli* zadarske bratovštine župe sv. Eufemije navode se i problemi s kojima su se seljaci suočavali zbog davanja desetine prihoda plemstvu te su upravo bratovštine postale izvorište otpora protiv iskorištavanja seljaka (Živković, 2009). Tako se u predmetnoj *madrikuli* bilježe mnogi dopisi i zapovijedi providura, kneza ili kapetana koji su slali zapovijedi o davanju nametnute desetine tijekom 18. stoljeća (Živković, 2009). Nema zabilježenih povijesnih izvora koji govore o odnosima Bratovštine sv. Trojstva i lokalne vlastele, a danas tako Bratovština nema političkog utjecaja niti politika utječe kao takva na nju (L.P., M.R.). Međutim, Bratovština zastupa vlastite interese u očuvanju zemljišnih prava i društvenih dobara s obzirom na to da je dio društvenih dobara nakon posljednjeg rata prešao iz ruka Bratovštine, stoga konsekventno zastupa interese čitave zajednice.

Slijedom navedenoga moguće je razaznati da bratovštine u Majkovima od početka svojega nastanka surađuju sa svjetovnim vlastima poput drugih bratovština dalmatinskog

kruga, no isto tako kao i druge seoske bratovštine njihova uloga nadilazi isključivo svrhu milosrđa i vjerskih dužnosti. Naime, majkovske bratovštine predstavljale su čitavu zajednicu i njezine interese te sukladno njima djelovale u ime čitave zajednice kao jedina udruženja koja su ujedinjavala većinu kućanstava, odnosno mještana Majkova. Bratovština sv. Trojstva i danas djeluje u skladu sa zakonima te prema potrebi surađuje s državnim vlastima, iako se uloga Bratovštine promijenila u recentnim razdobljima, ona i dalje aktivno djeluje i kao takva jedina ujedinjeno zastupa interese svoje zajednice, mještane Majkova donjih.

4.4 Odnos bratovštine sv. Trojstva i Crkve – duhovnost zajednice

Bratovštine su neraskidivo povezane s Crkvom zbog svojih ciljeva i osnutka koje je potvrđivao biskup sukladno sinodi iz Arlesa 13. stoljeća, no Crkva se nije u pravilu involvirala u bratovštinski unutarnji rad. Neizmjeran utjecaj Crkve zbog kršćanskog karaktera zajednice bio je neizbježan, a sama Crkva je često bila inicijator širenja bratovština (Moškateo, 2014; Novak, 2014). Isto tako, pravni uvjeti za osnivanje bratovština nisu uvijek mogli biti poštivani jer se predviđa da biskup kontrolira njihov rad što nije uvijek bilo moguće postići, posebice u seoskim sredinama, stoga je Crkva općenito najčešće dopuštala slobodno djelovanje bratovština (Štoković, 1991). Unatoč tome što nisu objavljeni povijesni izvori koji opisuju odnos Bratovštine sv. Trojstva i Crkve, odnosno biskupije, u skladu s postupanjem drugih dalmatinskih i dubrovačkih bratovština moguće je zaključiti da je Bratovština blisko surađivala s Crkvom koja je majkovskoj zajednici pružala duhovno vodstvo i potporu. Do danas Crkva i Bratovština djeluju u dogovoru te Biskupija odobrava djelovanje Bratovštine. Bratovština, financijski autonomna, zauzvrat podupire financijski Crkvu koja pak u dogovoru može potpomagati župu uz koju se Bratovština veže te surađivati s istom prilikom organizacije svečanosti, obnova i drugih zajedničkih poslova (L.P., M.R.).

Prisutnost svećenika je oblik izravnog crkvenog utjecaja koji je vjerskoj zajednici od iznimne važnosti, no uloga svećenika u bratovštini je mogla biti različita. Zanimljivi su primjeri navođenja svećeništva u upravi koje nalazimo u zadarskim bratovštinama u kojima su starješine uglavnom bili seljaci, unatoč tome što su se svećenici učestalo nalazili na popisu osnivača i članova bratovština, oni su iznimno rijetko bili birani za starješine bratovština (Živković, 2009). Općenito, u bratovštinama su u pravilu članovi slobodno bez crkvenog utjecaja birali upravu, te kapelana zaduženog za duhovno vodstvo zajednice, no svećenici nisu

bili uobičajeno članovi uprave (Novak, 2014). Isto tako svećenici prema kazivanju članova Bratovštine sv. Trojstva ne mogu biti članovi Bratovštine i obnašati dužnosti niti se mogu miješati u unutarnji red, no u prijašnjim vremenima svećenici su pomagali Bratovštini organizirati radove i voditi red unutar zajednice, dužnosti koje su danas u potpunosti prešle u ruke Bratovštine (M.R.). Međutim, svećenici su i danas dužni usko surađivati s Bratovštinom upravo zbog značaja Bratovštine za održavanje duhovne i materijalne baštine. Današnje obaveze majkovskog župnika uključuju vođenje evidencije što se tiče članova župe, držanje mise uključujući i druge svećeničke obaveze poput blagoslovljenja i sakramenata (L.P.).

Još u srednjem vijeku na području Dubrovačkog primorja utemeljena je župa sv. Vlaha u Slanome, a župa Majkovi je vođena kao samostalna kapelanija od 1857. godine (Lupis, 2015). Bratovština sv. Trojstva u Majkovima, kao predstavnik sela, obavezala se izdržavati kapelana zbog udaljenosti Majkova od Slanoga što je utjecalo na odlazak mještana na misu u Slano, djece na poduku, posebice tijekom zimskih mjeseci, a umirući su ostajali uskraćeni za posljednje pomasti (Lupis, 2015). Međutim, u izvorima se navodi da su još 1781. godine zabilježene izjave starješina Bratovštine sv. Trojstva Nikole Stahora i Nikole Lanzibata da u ime bratima i uz privolu vlastelina Nikole Pavlova Gučetića izražavaju potrebu za kapelanom, a sama se Bratovština obvezala ustupiti kapelanu kuću za boravak u blizini župne crkve, vrt i osamdeset dukata godišnjeg prihoda (Lupis, 2015). I danas župljani plaćaju određeni dohodak župniku putem novčanih davanja, dok su nekoć ta davanja u vremenu kada svećenik nije imao primanja iznosila; 12 kila grožđa, 6 kila žita i 4 litre ulja (L.P.). Kapelan se uslijed navedenoga obavezuje držati misu i vjersku poduku, pohoditi bolesne, stare, nemoćne i umiruće i služiti mise za spas njihove duše, a milostinja se dijeli na prihod za uzdržavanje crkve i dio za kapelana, na kasi crkvene milostinje se postavlja brava s tri ključa od kojega dva posjeduju starješine bratovštine, a posljednjeg kapelan (Lupis, 2015). Bratovština je po osnivanju izgradila novu zgradu kapelanije koja je zaslugom bratovštine i zaživjela, no nakon pljačkaških pohoda, cijeli dubrovački kraj je bio pogođen ekonomskim posljedicama narednih desetljeća (Lupis, 2015).

Osnivanje kapelanije, potom župe, predstavljao je veliki uspjeh mještana s obzirom na to da zajednica gravitira vjerski Majkovima pa je osnivanje vlastite župe od iznimne važnosti Bratovštini i zajednici (L.P., M.R.). Župa Majkovi djeluje i danas te je 2007. godine slavila 150. obljetnicu postojanja, iznimna svečanost za mještane Majkova, kojoj je prisustvovao i biskup te se i dalje redovno održavaju nedjeljne mise, mise za blagdane i zavjete (L.P.). Šesta točka Statuta navodi da je svrha Bratovštine brinuti se za potrebe bogoslužja u crkvi sv.

Nikole, sv. Ilije, sv. Trojstva, sv. Petra i sv. Liberana te Bratovština doprinosi održavanju osnovnih katoličkih obreda kojima prisustvuje čitava zajednica (Statut, 2013). Uz redovne mise, zavjetne mise su vrlo važne mještanima Majkova s obzirom na to da je riječ o zavjetovanjima Bogu u slučaju nedaća, a za koje smatraju da ih i dalje čuvaju od njih. Tako su se primjerice u Majkovima gornjim zavjetovali na dan Trešnje, kada je bio veliki potres u 17. stoljeću te se misa na zavjet održava 6. travnja sve do danas (L.P.). Župa Majkovi je u potpunosti samostalna, no sve donedavno je Bratovština prilikom nekih svečanosti donosila barjake iz župe Majkovi u Slano, a tako i majkovskim vjernicima zavjet za Gospe Nuncijate u Banji u Slanome predstavlja važan vjerski događaj zbog čega dosta župljana Majkova prisustvuje misi (L.P.).

Slijedom navedenoga evidentno je da je Bratovština sv. Trojstva iznimno utjecala na oblikovanje vjerske zajednice Majkova pa tako i organizaciju crkvene jedinice. Osnivanjem samostalne kapelanije, župe u Majkovima, Bratovština je mještanima omogućila olakšani pristup svakodnevnim i posebnim vjerskim obredima te vjersku poduku. Navedeni ostaci utjecaja vidljivi su i danas s obzirom to da kao takva djeluje do danas, a mještani uživaju u posebnoj autonomiji zajednice i poštivanju njihovih vjerskih potreba i običaja. Svakako, veliki broj srednjovjekovnih bratovština, pa tako i majkovska, osnovano je primarno zbog podizanja i održavanja crkvi, vjere, običaja i njihove zajednice (Novak, 2014). Isto tako današnje djelovanje bratovštine sv. Trojstva uključuje održavanje puteva, crkvi, inventara, groblja, zvona, crkvenih običaja, potpomaganje i služenje mise i drugih svečanosti što podrazumijeva održavanja čitave crkvene infrastrukture isključivo kršćanske majkovske zajednice, pa tako i same župe s obzirom na to da njezino djelovanje omogućava obnašanje vjerskih dužnosti i potreba župljana (L.P.).

Sama Matrikula na temelju koje je osnovana Bratovština sv. Trojstva sastavljena je od seljaka u ime svetog i nerazdjeljivog Trojstva i na čast Bogu te ne sadrži ništa što nije sveto i pobožno (Matrikula, 2014). Nemoguće je razdvojiti identitet seljaka iz Majkova od njihovog vjerskog identiteta jer su intrinzično povezani i nerazdvojivi. Tako i članovi bratovštine navode da je vjera jedan od najvažnijih temelja majkovskog identiteta (L.P., M.R.). Stoga kada govorimo o vjerskim običajima na području Majkova, ujedno govorimo o običajima mještana čiji identitet se uvelike oslanja na katolicizam i lokalne vjerske običaje. Održavanje vjerskih običaja i lokalnih inačica katoličkih rituala, održavanje zajedništva mještana putem katoličkih običaja i zajednice te osjećaj zajedništva proizlazi iz katoličkog identiteta te je katolička vjera kao takva dio svakodnevice svih mještana i neosporna odrednica njihovog

identiteta. Slijedom navedenoga čitavo djelovanje bratovštine temelji se na održavanju katoličkih vrijednosti putem određenih vjerskih i običajnih obreda poštujući ustaljene društvene norme koje kao takve nije jednostavno izolirati kao isključivo vjerske društvene pojave. No, neosporan je utjecaj bratovštine na održavanje vjere, s obzirom na to da su gotovo sva kućanstva članovi bratovštine koji odlaze na misne svečanosti stoga i održavaju vjeru i zajednicu u katoličkom duhu.

Pregledom osnovnih obaveza vjerskog karaktera dalmatinskih bratovština vidljivo je da su obaveze članova bratovštine uključivale davanje određenih sredstava prilikom pokopa člana bratovštine, prisustvovanje pokopu i molitvi za pokojne članove (Bezić Božanić, 1996; Živković, 2009; Dundović, Mohorić, 2019). Isto tako, moguće je usporediti dužnosti geografski bližih bratovština koje obavezuju članove bratovština na slušanje misa, drugih obrednih molitvi i prisustvovanje njihove djece u dane zapovjednih blagdana (Fisković, 1995). Spomenute obaveze i nerad zapovjednim blagdanima vrlo se ozbiljno tretirao. Stoga su propisane i kazne prilikom zaticanja članova u kršenju odredbi koje su se svodile na oduzimanje onoga što radi što bi se potom prodalo ili dalo crkvi, a trećina je išla onima koji su ih zatekli (Fisković, 1995). Jedina iznimka su bili siromašni članovi, a u slučaju fizičkog suprotstavljanja, članovi bi bili predani svjetovnom sudu (Fisković, 1995).

Komparacijom Matrikule Bratovštine sv. Trojstva jasno je da se njezine odredbe umnogome slažu s uobičajenom formom dalmatinskih matrikula. Pa tako se prva odredba Matrikule odnosi na prisustvovanje misi na sve zapovjedne crkvene blagdane, a u slučaju izostanka valjanog razloga član Bratovštine mora platiti groš (Matrikula, 2014). Druga pak odredba se odnosi na dužnost posljednjeg ispraćaja članova Bratovštine te u slučaju izostanka članovi su dužni platiti dva groša (Matrikula, 2014). Četvrta odredba Matrikule odnosi se na rad zapovjednim blagdanima koji je zabranjen bez izričite dozvole kapelana (Matrikula, 2014). Deveta odredba isto tako navodi da Bratovština treba slaviti jednu misu zadušnicu svaki mjesec i drugu misu na Dušni dan svake godine za duše pokojnih članova Bratovštine (Matrikula, 2014). Zanimljivo je za istaknuti da Bratovština sv. Trojstva brine o vjeri svakog pojedinog člana pa tako se sedma odredba Matrikule odnosi na daljnje obaveze kršćanskih vjernika te obavezuje kapelana zaduženog za dušobrižništvo članova Bratovštine, da svake godine provjeri jesu li se svi u selu ispovjedili i pričestili u zapovjedne dane (Matrikula, 2014). U slučaju da se netko nije pričestio ili ispovjedio prema crkvenim uredbama, kapelan je obavezan protiv navedene osobe postupiti prema uredbama i kazniti ga (Matrikula, 2014). Navedene odredbe ustanovljuju određeni društveno prihvatljivi obrazac vjerskog ponašanja

koji se očekuje od članova Bratovštine, a one uistinu označavaju određene kvalitete solidarnosti i katoličke vjere koje se ne dotiču isključivo člana Bratovštine, već i njegovoga kućanstva, ali i čitave zajednice.

Evidentno je da je upravo održavanje vjere, dakle neizravno katoličkog morala i pripadajućeg vrijednosnog društvenog sustava u zajednici, jedan od presudnih temelja djelovanja bratovštine, a sva ostala djelovanja: karitativna djelatnost, bogoslužje, održavanje vjerskih običaja, održavanje crkve i drugih djelatnosti koje se nadovezuju na navedeno, poput upravljanja imovinom u svrhu dobrotvornog djelovanja i potpomaganja članova, proizlaze upravo iz gajenja katoličkih vrijednosti u zajednici. Djelovanje bratovštine kao takve nije moguće bez suradnje s crkvenim vlastima i koordinacijom djelovanja u skladu sa zahtjevima izazova, a duhovnost i vjera su neodvojivi dio identiteta mještana Majkova, a tako i bratovštine.

4.5. Utjecaj Bratovštine sv. Trojstva na održavanje identiteta – društvene norme i vjerski običaji

Nadovezujući se na javni i kršćanski moral, bratovštine su u skladu svojim karakterom čuvale običaje koji se izravno vežu uz poštivanje vjerskih obreda i običaja utemeljenih na moralnim katoličkim vrijednostima te su isto tako bile oslonac u borbi protiv praznovjerja i poganskih običaja o čemu svjedoče poglavlja iz pravilnika bratovštine iz Orebića u 17. stoljeću (Fisković, 1995). Stoga je održavanje određenih društvenih normi i prihvatljivog ponašanja zabilježeno u mnogim bratovštinama dalmatinskog kruga koje proizlaze iz spomenute temeljne svrhe bratovština – stvaranje i očuvanje kršćanskog morala. Tako jedna zadarska bratovština navodi da je utemeljena radi promicanja zajedništva, a brat koji se ne drži odredbi bit će kažnjen i izbačen iz bratovštine, dok su se odredbe primarno odnosile na djela poput psovanja, krađe, kockanja, preljuba i lijenosti te je slično zabilježeno i u odredbama pojedinih drugih bratovština (Bezić Božanić, 1984b; Burić 2006; Fisković, 1971a, 1971b; Živković, 2009). Neke bratovštine bilježe popise kažnjenih članova zbog izostanka s mise za Mrtvi dan, Martinje, nedolaska na sprovod i mise za umrlu braće i sestre, klevetanja, neodlaska na masline, neodlaska na kopanje, nedavanja za ulje, otuđivanje zajedničke imovine, bivanje lošim kršćaninom i drugo (Domazet, 1993; Čoralić; Fisković, 1995; 1999; Lučić, 1990; Živković, 2010).

Kažnjavanje članova koji se ogriješe na pravila dalmatinskih bratovština svođene su uglavnom na novčane kazne, molitvenu pokoru ili naturalna davanja, poput librice voska, a tek u ozbiljnijim slučajevima, primjerice ako član fizički napadne drugog člana, postoji i mogućnost izbacivanja napadača. Neke isto tako bilježe i nešto lakše prekršaje zbog kojih su članovi bili izbačeni iz bratovštine te im se zvonima klecalo kao mrtvom bratimu (Domazet, 1993; Burić, 2006; Dundović, Mohorić, 2019). Međutim, izbacivanje pojedinih članova iz bratovštine moralo je biti provedeno većinskom odlukom članova bratovštine, a ne samovoljom pojedinca (Burić, 2006). U slučaju nepoštovanja roditelja, bratovština u Orebiću bilježi da će član biti kažnjen tako da je primoran tijekom mise na ramenu držati teški kamen, a nakon mise klečeći zaokružiti s voštanicom vanjske zidove crkve (Fisković, 1995). Takvo nošenje kamena smatralo se uobičajenom kaznom za predmetni grijeh u Dubrovačkoj Republici, no ista kazna nije zabilježena u Matrikuli Bratovštine sv. Trojstva. Bratovština iz Orebića isto tako bilježi psovanje imena Boga, svetaca, majke Božje i svetih otajstava kao jednim od osnovnih prekršaja za koje je član mogao biti prijavljen i kažnjen, a u krajnjem slučaju ponavljanja prekršaja član bi morao svečanog dana tijekom mise klečeći oko čitave crkve pronijeti goruću svijeću, držati je cijelo vrijeme tijekom mise ili platiti milostinju župniku (Fisković, 1995).

Matrikula Bratovštine sv. Trojstva bilježi neke ustaljene forme održavanja kršćanskog morala kao i osiguravanja pozitivnih međusobnih odnosa među članovima Bratovštine, konkretnije osiguravanje hijerarhijskih odnosa unutar zajednice. Tako osma odredba Matrikule naređuje da u slučaju da netko uvrijedi ili opsuje gestaldu ili drugom službeniku prijestupnik zbog poštivanja službe primoran je platiti dva groša (Matrikula, 2014). Dvanaesta odredba Matrikule navodi da u slučaju da netko od članova Bratovštine počini sablazan da ga se treba izbaciti iz Bratovštine i učiniti mu milosrđe kada umre (Matrikula, 2014). Navedena odredba se bavi osobama koje krše utvrđene norme Bratovštine i zajednice te ih kažnjava isključenjem iz organizacije koja oblikuje čitavu lokalnu zajednicu te utječe na koheziju iste. No, isto tako čin karitativnosti i milosrđa u duhu kršćanskih vrijednosti zagwarantiran je i izoliranim članovima zajednice.

Unatoč šutnji Matrikule Bratovštine sv. Trojstva u odnosu na fizička kažnjavanja prijestupnika društvenih i moralnih vrijednosti, usmenim kazivanjem zabilježeni su oblici kažnjavanja prijestupa koje je moguće komparirati upravo s oblicima kažnjavanja na pelješkom poluotoku. Tako član Bratovštine navodi nekadašnje postojanje oblika fizičkog kažnjavanja u slučaju kada bi se međusobno dva brata posvadila, kada nisu dolazili na misu i

pričešćivali se: *Kaznili bi ih tako da bi im na nogu stavili morsu (toplak), tako je izgledala ta sprava drvena koja se pritezala i tražili bi da se pomire. Vezali bi mu moricu (skomunika), šuplji kamen oko vrata, a ako se ne bi pomirili onda su ih na Vrbicu u polju Majkovskom vezali uz dub i onda bi se svi skupili i svako bi ih prišamario i udario, nisam siguran s čim, može bit s konopom* (M.R.). Uz mogućnost usporedbe oblika kazne sa zabilježenim kažnjavanjem u bratovštinama okolnog prostora, navedena tvrdnja kazivača isto tako potvrđuje usmeni prijenos pravila koja kao takva nisu bila zabilježena Matrikulom, a bilježi se i sudjelovanje čitave zajednice u održavanju društvenih normi. Sama šutnja pisanih izvora o ovakvim postupcima isto tako ukazuje na važnost predavanja usmenih običaja i živih kazivača te na vjerojatnost postojanja izgubljenih društvenih običaja, kao i djelovanja i uloge Bratovštine u prošlim vremenima.

Veliki dio bratovština su prema matrikulama, odnosno pravilnicima, obavezale članove pod prisegom poštivati sve odluke skupštine i obaveze te se ponašati dostojanstveno, pošteno i korisno u svakodnevnom životu, zahtijevale su i međusobno poštivanje, kao i članova obitelji druge braće, poštivanje vlastitih roditelja i izdržavanje roditelja u nemoći, poštivanje starijih, pomaganje bolesnima i umirućima, izvršavanje obaveza vezane uz vjerske dužnosti i pozorno prisustvovanje misnim svečanostima (Bezić Božanić, 1984b; 1996; Fisković; 1971a). Bratovština sv. Trojstva u odnosu na održavanje javnog morala i kršćanskih vrijednosti izravno zabranjuje konkubinatu i lihve te su reperkusije uključivale opomenu tri puta i konačno predaju u ruke svećenika na kaznu (Matrikula, 2014). Shodno navedenom jasno je da se od članova bratovština, pa tako i od članova Bratovštine sv. Trojstva, očekivalo određeno ispunjavanje postavljenih društvenih norma u skladu s katoličkim vrijednostima. Evidentno je da mnoge od nekoć postojećih društvenih normi nisu zabilježene Matrikulom, no svjedočanstvima članova ostvarena su saznanja o kaznama i legendama o kršenju društvenih normi koje su uključivale svađu i nepoštovanje crkvenih osoba. Stoga je moguće zaključiti da je djelovanje Bratovštine sv. Trojstva na javni moral, poput drugih dalmatinskih bratovština, nekoć isto tako bilo mnogo opsežnije, no što je zapisano u samoj Matrikuli.

Navedeni karakter čuvanja katoličke vjere i javnog morala blijedo je prisutan i danas u Bratovštini te se smatra jednim od temelja djelovanja Bratovštine. Sukladno tome suvremeni Statut već u prvim točkama kao jednom od svrhe Bratovštine navodi gajenje katoličkog duha i Kristove vjere, dok druga točka navodi djelovanje u skladu s načelima katoličkog duha, a deveta točka navodi suradnju s crkvenim vlastima, mjesnim župnikom i pastoralnim vijećem, što isto tako potvrđuju članovi Bratovštine (M.R., Statut, 2013). Međutim, oblici sankcija

korišteni nekoć za ispravljanje društveno neprihvatljivog ponašanja, odnosno ponašanja koje nisu u skladu s kršćanskim vrijednostima perioda i mjesta, nisu u upotrebi danas te uistinu ne postoji propisani oblik sankcija, iako se sami Statut vezuje na Matrikulu. Unatoč nepostojanju sankcija postoje određeni oblici društvenog pritiska u obliku razgovora, kritiziranja i ukazivanja na kršenje normi, no takvi oblici postupanja primjenjuju se isključivo u slučajevima djelovanja prijestupnika na štetu zajednice te se u osobni život članova Bratovštine ne upliće (L.P.).

Očuvanje vjere, kršćanskog morala i ponašanja očituje se kroz vjerske običaje s obzirom na to da vjernici putem slavlja i obreda na fizički način iskazuju svoju pobožnost, vjeru i odanost kršćanstvu i svemu što ono zastupa, a odlikuje se i nekim lokalnim posebnostima. Održavanjem pučkih pobožnosti, obreda te sudjelovanjem u javnim procesijama i hodočašćima, bratovštine su sudjelovale u javnom životu te čuvale i razvijale lokalne običaje (Benyovsky, 1998). Mogle bi se izdvojiti tri vrste procesija na području Majkova; predviđene procesije u sklopu misnog slavlja u majkovskim crkvama, predviđene procesije u sklopu misnog slavlja u majkovskim crkvama u kojima sudjeluju barjaci i drugih majkovskih crkvi, odnosno bratovština, te procesije u kojima vjernici i članovi bratovštine idu izvan župe, a u koju bi spadala procesija sv. Vlaha u Slanome i Dubrovniku.

Uz očuvanje vjerskih običaja, materijalno nasljeđe je moglo povezivati materijalne i nematerijalne oblike kulturne baštine. Tako se bilježi da su članovi određenih bratovština mogli imati običajna odijela ili odredbama propisane tunike razolikih izgleda i vremenski rok za nabavljanje istih koje su nosili prilikom svečanosti i sprovoda članova, a neke od bratovštine su imale svoje znakove ili grbove pod kojima su nastupale (Bolonić, 1973; Moškateo, 2014; Novak 2014; Ostojić, 1976). Iako članovi bratovštine sv. Trojstva nisu imali posebna odjevna obilježja, bratovština raspolaže barjakom crkve sv. Trojstva, sv. Petra i kapele sv. Liberana te posjeduje i vlastiti pečat (Statut, 2013). Barjak sv. Trojstva ima izvezenu sliku crkve, dok crkva sv. Petar ima izvezenu sliku sv. Petra, a kapela sv. Liberana ima samo križ jer je stari barjak uništen u posljednjem ratu (L.P., M.R.). Navedeni simboli su konkretizacija nematerijalnog kulturnog nasljeđa te materijalnim oblicima i simbolima dodatno definiraju postojanje i identitet bratovštine, potom i same majkovske zajednice.

Za područje grada Dubrovnika, odnosno nekadašnje Dubrovačke Republike, vrlo je važno istaknuti svečanu procesiju koja se vezuje uz slavljenje sveca zaštitnika sv. Vlaha. Uz svečanu procesiju, predstavnici članova bratovštine ulazili su u katedralu sa svojim

bratovštinskim zastavama, noseći zavjetne darove i svijeće (Benyovsky, 1998). Kao zavjet sv. Vlahu, zaštitniku Dubrovačke Republike, članovi župe Majkovi isto tako su odlazili u Dubrovnik pokloniti barjake sv. Vlahu i grličati se, a u procesiji, hodajući iza barjaktara koji čine naklon pred katedralom, sudjeluju svi voljni župljani (L.P.). Sudionici procesije uobičajeno su odjeveni u tradicionalne narodne nošnje kao običaj i način prezentiranja povijesti i nošnje Majkova, poznatih pod imenom *žutopasi* (L.P.). Prisustvovanjem u procesijama Bratovština je tako javno istupala i ukazivala na postojanje zajednice. Isto tako je ukazivala na jedinstvenost materijalne i nematerijalne kulturne baštine Majkova ističući narodnu nošnju i posebitosti običaja u njezinoj izradi, prilikom čega je uobličila svoje postojanje i koheziju zajednice u vjerskoj povorci u odnosu na eksterno društvo.

Lokalne crkvene procesije predstavljaju za mještane važan redoviti vjerski obred te se procesije oko crkve odvijaju u posebnim prigodama propisanim majkovskim obrednim pravilima; za vrijeme većih blagdana izvodi se *Ofičatura* – pjevanje za sve mrtve iz Župe, onda procesija sa srcem Isusovim, tako se za Tijelovo odvija procesija na koji dolaze svi barjaci iz župe te se ide u procesiju s Presvetim do lokve, za blagoslova polja na Spasov dan išlo se do Vrbiće pa sve do Grbljave pa na donju Lokvu, Križ i crkvu sv. Trojstva, procesija na sv. Liberana s kipom do pogleda na Ratac nastala je zavjetom protiv tuče i izgradnjom same crkve 1905. godine (L.P., M.R.). Za održavanje procesija zaduženi su zakristijani, a procesije su važne župljanima s obzirom na to da padaju na svece koji se štiju i prilikom kojih se moli zaštita od kuge, gladi, rata i poplave (L.P., M.R.). U skladu s običajima svake prve nedjelje ide klanjanje Presvetome, no s obzirom na to da nema više ljudi za procesiju i nošenje svečane opreme, procesijske molitve se od nedavno vrše unutar crkve (L.P., M.R.). Postojanje jedinstvenih tradicionalnih procesija je vitalno za održavanje majkovske posebnosti, identiteta i tradicije o čemu svjedoče i kazivači koji navode da prekid u održavanju običaja slijedi isključivo zbog demografskog pada u Majkovima: *svake prve nedjelje ide klanjanje Presvetome jer nema više ljudi za procesiju* (M.R.).

Neke od relativno zanemarenih dužnosti u znanstvenim radovima o bratovštinama su svakako njihovi doprinosi održavanju određenih društvenih običaja, ali i nematerijalne kulturne baštine koja se nadovezuje na vjersko sudjelovanje – poput crkvenih napjeva. Tako je zabilježen i sprovodni napjev jedne solinske bratovštine još polovicom 18. stoljeća koja se nadovezuje na bogatu ostavštinu liturgijskih napjeva i društvenu važnost i čast izvođenja određenih napjeva kao statusnih simbolika (Ćićerić, 2010). Spomenuti primjer sprovodnog

napjeva izvodio se prilikom sprovođenja članova bratovštine, no danas je napjev u nešto izmijenjenom obliku ostao živjeti u vjerskim obredima lokalnog stanovništva (Ćićerić, 2010).

Kao i u navedenom primjeru očuvanja napjeva solinske bratovštine, župljani i članovi majkovskih bratovština su tako pridonijeli očuvanju crkvenih napjeva te je u župi izdvojen popis crkvenih napjeva koji se izvode u predviđenim razdobljima. Neki od napjeva se izvode isključivo u regiji, dok se ranije spomenuti napjev *Ofičature* prema kazivanju sačuvao samo u župi Majkovi i u župi Kliševo u Dubrovačkom primorju, na što su članovima Bratovštine ukazali dosadašnji župnici (L.P., M.R.). *Ofičatura* se izvodi prije mise, a nju su s koljena na koljeno prenosili članovi Bratovštine i župljani (L.P., M.R.). Početni dio napjeva *Ofičature* glasi; *Dan od gnjeva vajne milom, svijet će pržiti ognja silom, veli David sa Sibilom, kolik trepet tad će biti kada sudac bude siti, sve potanko rasuditi* (L.P.).

Ono što danas župljani Majkova poznaju pod imenom *Ofičatura* ustvari je hrvatski prepjev latinske mrtvačke srednjovjekovne sekvencije *Dies irae*, koju je sastavio franjevac Thomas da Celano sredinom 13. stoljeća (Malić, 1999). Mrtvačka sekvencija *Dies irae* izvodi se od davnina, a nekoć se prenosila usmenim putem te povezuje latinaški i glagoljaški jezični prostor (Malić, 1999). Poznato je nekoliko transkripcija navedene pjesme poznate još pod nazivom *Dan od gnjeva*, *U dan onaj*, *Dan srdžbe* ili *Sudac gnivni* te je izgledno da je neku od navedenih zbirki transkripcija crkvenih pjesama ili uklopljenu unutar Rimskog misala posjedovala župa Majkovi, s obzirom na to da se članovi sjećaju postojanja knjige pjesama ljubičastih korica, no ista ta knjiga je nestala prije više desetljeća (M.R.). Iako je redovno izvođenje sekvencije ukinuto još u 20. stoljeću promjenama u Rimskom misalu, ona se sačuvala u misnim svečanostima župe Majkovi izvodeći se *a capella* prilagođenom gregorijanskom melodijom. Usporedbom dostupnih transkripcija, vidno je da je majkovski zapis napjeva identičan napisu župe Klis, koji se smatra lokalnom i liturgijskom osobitošću sprovednih obreda u Klisu, a preuzeta je iz knjige *Hrvatski bogoslužbenik ili zbirka Večernjâ i nekih Jutrenja po novom Rimskom Brevijaru*, Petar Vlašić 1923. godina (Jankov, 2015). Vrlo je zanimljivo da se izvođenje prepjeva *Dies irae*, u župama u kojima se sačuvalo uglavnom izvodilo na pogrebnim svečanostima ili pred Uskrs, dok se u Majkovima izvodi uoči mise prije većih blagdana.

Održavanje lokalnih društvenih i vjerskih običaja pada na teret čitave majkovske zajednice koja prenosi s koljena na koljeno određene lokalne običaje u kućanstvima, no održavanje lokalnih vjerskih običaja i njihovih posebnosti dužnost je Bratovštine koja održava

rutinu i strukture katoličkih obreda. Kazivači su uvrstili paljenje tri Badnjaka za Božića, ljubljene *Bombina* za Božića i tijekom božićnog razdoblja kao lokalnim i regionalnim posebnostima (L.P., M.R.). Isto tako navode da ostale obrede poput blagoslova vode, soli, polja, palma, maslina, cvjetnica i drugog, imaju i druge župe, ali u Majkovima postoje posebne procedure i običaji koji se vežu na te tradicionalne crkvene običaje (L.P., M.R.).

U održavanju običaja sudjeluju svi članovi Bratovštine u skladu s njihovim obavezama i dužnostima, no funkcija zakristijana konkretizira i specificira provođenje lokalnih jedinstvenih obreda prilikom vjerskih slavlja što čime se utvrđuje identitet i majkovska unikatnost. Dužnost zakristijana uključuje prisustvovanje svetoj misi i izvršavanje priprema za održavanje iste, što uključuje otvaranje crkve, zvonjenje, uređenje crkve i oltara, namještanje stolnjaka, osobno prikupljanje lemozine, koordiniranje sa župnikom u stvarima za obavljanje vjerskih običaja i obreda, obraćanje pažnje da se ne krše običaji prilikom blagdanskog slavlja, briga da se svake prve nedjelje u mjesecu održava procesija s Presvetim oko crkve sv. Trojstva, određivanje osobe za pomoć pri obavljanju procesija i sprovoda, organiziranje kićenja crkve za blagdane, obavještanje bratstva o rednim misama, ispovijedima i sprovodima, vođenje uredne dokumentacije o skupljanju lemozine i dobrovoljnim priložima, prilikom primopredaje dužnosti zakristijana prisustvovanje Kapitolu, vođenje brige o uređenju okoliša crkve, čišćenje crkve, paljenje svijeća, paljenje tamjana u *inčesijeru*, vođenje brige o čistoći groblja, o čistoći robe u crkvi, evidencije ukopa u bratimske grobove te obilaženje kuća prilikom blagoslova (L.P., M.R., Statut, 2013).

Tijekom određenih blagdana postoji niz običaja i obaveza koje zakristijani moraju ispunjavati; za vrijeme Mrtvog dana obavezno klecanje, priprema svijeća i blagoslov grobova sa svijećama na groblju, tijekom Adventa pokupiti tepih i ne kititi crkvu do treće nedjelje, za Badnji dan ubrati badnjak, borove, okititi crkvu, naložiti vatru ispred crkve, više puta zvoniti, za vrijeme Tri kralja, Vodokršte pripremiti vodu i sol za blagoslov vode, tijekom Korizme prikupiti tepih i okititi crkvu četvrtu nedjelju, za Gluhu nedjelju pokriti križ, tijekom Velike setemane napraviti Kristov grob na malom oltaru i okititi ga cvijećem, blagoslov vode bez soli, vatra ispred crkve, za Trojca više puta zvoniti i svečano okititi crkvu, procesija s Presvetim i barjacima oko crkve, za Tijelovo procesija s Presvetim i križevima, barjacima župe do lokve, za srce Isusovo procesija s kipom oko crkve i drugo opisano u običajniku Župe (Statut, 2013). Statutom propisani običaji u skladu su s navodima kazivača i jasan je strukturirani pristup održavanja vjerskih običaja, no isto tako kazivači ukazuju na važnost u izvođenju obaveza i njihovim detaljima koji se prenose usmenim putem. Stoga je moguće

zaključiti da Statut, kao i Matrikula, unatoč svojoj detaljnosti ne uspijeva u potpunosti prikazati čitavi opseg majkovskih vjerskih običaja i posebnosti.

Članovi Bratovštine navode da je propisana uloga zakristijana direktno vezana upravo uz održavanje vjerskih običaja i crkve kao prostora za održavanje vjerskih svečanosti te nadgledanje poštivanja običaja kao i same organizacije procesija i sprovoda (L.P., M.R.). Zvona u Majkovima su nekoć označavala važno sredstvo informiranja, a kao takva su ostala važnima i danas s obzirom na to da najavljuju razne događaje, slavljenje, feste, zvoni se za dan prije sv. Trojice, Petra, Liberana, Božića, poziva svakog sveca, tada se i nedjeljom zvoni prva druga i treća; svako pola sata, zvoni se u 9:30, 10, 10:30 sati, ovisi kad je misa, onda jutrom u 6:30 i 12 sati zvoni Zdravo Marija i navečer prema suncu, u slučaju sprovoda vrši se klecanje, obavijest da je netko preminuo i to se uvijek radi u toku dana (L.P., M.R.). Nekoć se zvonilo i kad bi bilo nevrjeme, te je zvonjenje bilo važnom dužnošću članova Bratovštine koja je ujedno predstavljala i znatnu odgovornost prema zajednici. No, danas su zvona matične crkve spojena na električni uređaj koji zakristijani mogu namjestiti, stoga je njihova prisutnost potrebna tijekom mise i drugih posebnih prilika kada se zvonjenje mora obavljati ručno, poput klecanja. Bratovština sv. Trojstva, uz zvonjenje, župljane o određenim događanjima obavještava putem župnika koji na prijedlog bratovštine informira zajednicu tijekom mise, a nekoć se išlo *po kućama* te se članovi bratovštine danas dogovaraju i obavještavaju putem mobilnih uređaja (L.P.).

Uređivanje, odnosno kićenje crkve, predstavlja važnu dužnost zakristijana s obzirom na to da uređenost crkve označava dolazak blagdanskih perioda i pridonosi obilježavanju blagdana poput palma i maslina, borova, bijelog cvijeća, tepiha i ostalo (L.P.). Uz uređenje crkve, uređenje i održavanje okoliša kao dužnost zakristijana i čitave bratovštine vrlo je važna, s obzirom na to da su oni jedini nadležni za održavanje koje vjernicima omogućuje nesmetano i uredno izvršavanje vjerskih dužnosti (L.P., M.R.). Isto tako, održavanje redovitih bogoslužja i vjerskih običaja vezuju se uz tradiciju i održavanje vjere te navode; *To se treba održavati onako starinsko, što su i stari naši. Da toga nema od Majkova ne bi bilo ništa* (L.P., M.R.).

Članovi Bratovštine tako navode očuvanje tradicije, odnosno gajenje običaja, jednom od osnovnih razvojnih smjerova suvremene bratovštine (L.P., M.R.). Tako i prvi članak prvog poglavlja *Ciljevi i djelatnosti bratovštine*, šesti članak, navodi da je Bratovština dobrovoljna udruga utemeljena zbog očuvanja vjerskih običaja i materijalnih nasljeđa predaka (Statut,

2013). Odnosno, Bratovština je stvorena prvenstveno zbog očuvanja duhovnog, moralnog i materijalnog nasljeđa predaka te promicanja vjerskih, pogrebnih i ostalih tradicija naselja Majkova donjih prema uzoru na Matrikulu iz 16. stoljeća (Statut, 2013). Pregledom vjerskih običaja vidno je da Bratovština danas čuva i brine se za vjerske obrede koji su uobičajeni prema suvremenom Rimskom misalu, no čuvaju se i neki običaji iz ranijih razdoblja, o kojima svjedoči primjerice očuvanje *Ofičature*, no i mnoge druge lokalne posebnosti poput ljubljenja *Bombina*. Bratovština sv. Trojstva danas, više nego ikada, postaje presudni čimbenik u održavanju lokalnih vjerskih običaja i zajedništva koji sačinjavaju identitet mještana u doba modernizacije i deruralizacije o čemu svjedoče i kazivači.

4.6 Dobrotvorna djelatnost i solidarnost

Bratovštine mogu biti lokalnim središtima društvenog, ekonomskog i kulturnog života, no njihova osnovna zadaća je okupljanje članova oko mjesnih zaštitnika i njegovanje pobožnosti, humanosti, međusobno pomaganje, njegovanje bolesnika i drugo (Novak, 2014; Živković, 2009). Unatoč nabožnom djelovanju i karakteru, međusobno pomaganje i izvršavanje *dobrih djela* jedan je od osnovnih motiva djelovanja bratovština, tako i onih dubrovačkih, jer su predstavljala konačno spasenje te je kolektivna dobrotvornost bila dijelom kršćanske etičnosti, stoga i poželjnim uresom (Pešorda Vardić, 2007). Bratovštine ruralnih krajeva su vrlo često imale izraženiju ulogu u društvu s obzirom na to da su pučke bratovštine njegovale zajedništvo i okupljale čitavo stanovništvo posebice vjerskim i dobrotvornim djelovanjem (Benyovsky, 1998). Isto tako, u skladu s vremenom sami uvod Matrikule Bratovštine sv. Trojstva navodi da je ista utemeljena na milosrđu te ne sadrži ništa što nije pohvalno i pošteno (Matrikula, 2014).

Jedan od oblika zabilježenog karitativnog djelovanja bratovština, koje je zasigurno utjecalo na širu zajednicu i stvaranje solidarnosti, svakako je pomaganje siromašnim članovima i njihovim obiteljima. Tako je solidarnost primjerice među članovima kaštelanskih bratovština vidljiva u slučajevima kada član bratovštine umre i ostavi nekakvu djecu te su ostala braća dužna obrađivati besplatno njegova polja i vinograde (Bezić Božanić, 1984b; Domazet, 1993). Takvi oblici djelovanja zabilježeni su kao odredbe u statutima pojedinih bratovština, ali i u knjigama određenih bratovština spominje se i konkretna brojka članova koji su primali novčanu pomoć; miraz za siromašne djevojke ili pristupninu za samostan (Čoralić, 1999).

Bratovštine su mogle provoditi i određene socijalno-karitativne akcije pomaganjem siromaha i darivanjem pred veće blagdane, a bogatije bratovštine bile su u mogućnosti graditi i održavati hospitale, ubožnice, bolnice, otkupljivati robove, financirati lokalno obrazovanje i školstvo, nuditi stipendije, pomagati siročad i druge ranjive društvene skupine te pružati uslugu posuđivanja novca potrebitima uz umjerene kamate (Bolonić, 1973; Ostojić, 1976).

Matrikula Bratovštine sv. Trojstva navodi u šestoj odredbi da je Bratovština prema mogućnostima dužna osigurati pomoć bolesnima i siromašnima ako si oni sami ne mogu pomoći (Matrikula, 2014) Treća točka aktualnog Statuta navodi da je jedna od svrha postojanja Bratovštine uzdizanje katoličke ljubavi u duševnoj i tjelesnoj potrebi, osobito pri smrti i pogrebu (Statut, 2013). Isto tako, sedmom točkom Statuta navodi se da je jedna od svrha Bratovštine poticanje članova da uređuju okoliš, posebice uoči katoličkih blagdana, dok pak posljednja točka eksplicitno navodi pomaganje u humanitarnim akcijama pomoći članovima Bratovštine po potrebi (Statut, 2013). Članovi Bratovštine naveli su još i djelovanje Pastoralnog vijeća koje je utemeljeno sukladno zahtjevima biskupije, a brine se o nabavi, pomaže nemoćne na godišnjoj bazi, može pomagati članove bratovštine, no članstvo nije uvjet (M.R.). Samo Pastoralno vijeće se ne sastaje s obzirom na to da ne postoji potreba za potpomaganjem članova i mještana (M.R.).

Današnji oblici karitativne djelatnosti Bratovštine sv. Trojstva provode se putem humanitarnih akcija; najčešće se skuplja milostinja, a u nekim slučajevima i paketi pomoći te humanitarne akcije nisu ograničene; odnosno, pomaže se ljudima i zajednicama u neprilici neovisno o njihovoj lokaciji i vjeri (L.P.). Skupljanje milostinje utvrđeno je rasporedom davanja milostinje ovisno o datumu misnog slavlja, a u izvanrednim slučajevima milostinja se prema potrebi preusmjerava za osobe u nedaćama (L.P.). Često je tako skupljanje novca za Caritas, potom za mjesta i župe u nedaćama, potom za Bosnu i Hercegovinu i afričke misije, isto tako prikupljaju se novci i za očuvanje Kristova groba i Petrov novčić, a prihodi prve nedjelje u mjesecu prinose se biskupiji koja ih dalje prenamjenjuje (M.R.).

Milosrđe propisano Matrikulom i međusobno pomaganje očituje se i kada se članovi Bratovštine suočavaju sa zdravstvenim poteškoćama te se u aktualnom Statutu navodi da u slučaju teže bolesti članu prestaje aktivna obaveza u radu Bratovštine, dok za sebe zadržava prava članstva stečena vlastitim doprinosom. Isto se odnosi i na neko domaćinstvo čiji su svi članovi slabog zdravstvenog stanja te će Upravni odbor na Skupštini – kapitolu odlučiti o njihovom izuzeću (Statut, 2013). Isto tako, ranije je navedeno da udovice nositelja članstva

kućanstva ne moraju služiti aktivno Bratovštinu, a imaju sva prava koja im pripadaju kao članicama Bratovštine. Sukladno navedenom jasno je da se majkova bratovština od samih početaka brinula o potrebitim članovima bratovštine i zajednice u ime kršćanske solidarnosti te su navedeni oblici djelovanja prisutni i danas u odredbama Statuta koji izlazi u susret članovima s financijskim i zdravstvenim poteškoćama.

Prema kazivanju članova Bratovštine solidarnost zajednice i članova Bratovštine sv. Trojstva nekoć je bila izraženija; tako su se nekoć ljudi pomagali u polju, kopanju, branju grožđa, gonjenju sijena, žita, posudbom mazgi, radom u mlinici, prijenosom materijala za gradnju kuća, pečenjem *klačine* u Gaju i drugo (L.P.). Međusobna solidarnost postoji i danas, no ne u oblicima kakvim je ranije postojala već je kao takva najevidentnija prilikom sprovoda (L.P., M.R.). No, članovi međusobno pomažu jedni drugima i u pojedinim drugim prilikama, a pomoć je dostupna svima koji je traže i prihvate (M.R.). Isto tako međusobne posudbe opreme i drugih oblika pomoći se prakticira unutar bratovštine i zajednice, a u iznimnim slučajevima velikih nepogoda postoji i mogućnost financijske pomoći od strane Bratovštine članovima u neprilici (L.P., M.R.). Moguće je zaključiti da je solidarnost Bratovštine nekoć imala veći značaj u nedostatku državne socijalne, financijske i zdravstvene brige o svojim građanima, no ostaci solidarnosti i zajedništva su vidljivi i danas prema kazivanjima članova Bratovštine.

Sprovodi su kao takvi oduvijek imali značajnu ulogu u djelovanju bratovština, ali i čitave zajednice što se razaznaje i iz samih odredbi bratovština koje posvećuju dosta prostora upravo uređujući odnose i postupanja članove u slučaju sprovoda. Tako je i uvidom u *marigulu* bratovštine u Kaštel lukšiću evidentno da 6 poglavlja obrađuju pitanje sprovoda jer je organizacija sprovoda i misa zadušnica bila jednom od glavnih aktivnosti bratovštine (Burić, 2006). Konkretno u slučaju smrti članova bratovštine sprovodu su bili obavezni prisustvovati svi ostali članovi bratovštine ili platiti kaznu, u slučaju smrti člana obitelji člana bratovštine, članovi bratovštine su bili dužni sprovoditi pokojnika, bili su dužni i otići po člana koji je umro u krugu od jedne milje o trošku pokojnika ili na trošak bratovštine u slučaju neimaštine člana, a svakako je zanimljiva i činjenica da su članovi organizirali i sprovode siromaha preminulih u samom mjestu (Burić, 2006). Uvidom u pravilnike nekih geografski bližih bratovština seoskih obilježja, poput onih u Orebiću, vidno je da su i na ovim prostorima sprovodi također predstavljali jednu od osnovnih dužnosti bratovština s obzirom na to da se od članova očekivalo da pokopaju i sprovode pokojnu braću, odnosno da iz svake kuće članova barem jedan muškarac sudjeluje u crkvenoj ophodnji (Fisković, 1995).

Unatoč tome što nekadašnji utjecaj bratovština na društvo i svakodnevnicu nije jednak njihovom utjecaju danas, sudjelovanje bratovština u pogrebu održala se i dalje iznimno važnom obavezom socijalnog i solidarnog djelovanja bratovština (Bolonić, 1973). Matrikula Bratovštine sv. Trojstva ne razlikuje se umnogome od drugih dalmatinskih matrikula te je veliki dio Matrikule posvećen upravo pogrebnim ritualima i obavezama članova prema pokojnim i umirućim članovima i njihovim obiteljima. Tako se četrnaesta odredba odnosi na uređivanje obrednih običaja koji se nadovezuju na mise za pokojnike te se određuje da bratovština ima četiri baklje i svijeća prema broju kuća bratovštine u Majkovima (Matrikula, 2014). Članovi bratovštine će držati po upaljenu svijeću tijekom cijele mise, dok se baklje pale prilikom čitanja Evanđelja i Podizanja Tijela i Krvi Gospodina o većim blagdanima (Matrikula, 2014).

Kao što je i navedeno u slučajevima pojedinih dalmatinskih bratovština, vrlo često se javljao običaj sprovođenja pokojnih članova koji su se nalazili izvan prostora djelovanja bratovštine. Peta odredba Matrikule navodi da će Bratovština pokopati svog člana koji umre na području od Imotice do Osojnika, isto tako navodi i majkovskoj bliska bratovština u Podimoču što je uključivalo i prostor Majkova (Lučić, 1990; Matrikula, 2014). Prema sjećanju kazivača nekoć se pokojnike prenosilo u plahti i sahranjivalo u njoj, a i danas se pomaže oko prijevoza umrlih iz Dubrovnika za Majkove (L.P.). Značaj sprovoda kao i obaveze prema preminulim članovima Bratovštine zabilježene Matrikulom korespondiraju s bratovštinama dalmatinskog kruga, a tako je i današnji značaj Bratovštine u sprovođenju pokojnika usporediv s preživjelim bratovštinama dalmatinskoga kruga.

Deseta odredba Matrikule Bratovštine sv. Trojstva navodi da u slučaju smrti stranog siromaha koji nije bio u mogućnosti platiti ono što treba Bratovštini, treba ga se pokopati i učiniti milosrđe bez naknade, te da Bratovština priskrbi vosak i druge uobičajene pogrebne potrepštine (Matrikula, 2014). Shodno navedenom je moguće zaključiti da Bratovština nije djelovala isključivo u korist vlastitih članova, već je pokazivala solidarnost i humanost potrebitim osobama izvan zajednice, što je ponovno usporedivo s nizom drugih bratovština dalmatinskog kruga. Navedene odredbe Matrikule i danas su primjenjive, iako se slučajevi umiranja osoba nepoznatog podrijetla na području Majkova nisu dogodili u recentno vrijeme, kazivačima je poznato da se za vrijeme rata Bratovština brinula o pokopavanju ratnih izbjeglica (L.P.). Primjer brige o sprovodima ratnih izbjeglica koji nisu bili članovima Bratovštine ukazuje na to da su se sve do nedavno poštovale odredbe novovjekovne

Matrikule, a koje bi se mogle i danas u slučaju neprilike primjenile u skladu s tradicijom i pozivanjem na odredbe Matrikule na kojima je temeljen aktualni Statut.

Organizacija i sudjelovanje prilikom sprovođa članova tako je do danas ostalo jednom od osnovnih obaveza Bratovštine sv. Trojstva, koja pruža podršku svojim članovima u vrlo teškim trenucima. Sprovodi su vrlo rijetko organizirani bez prisutnosti Bratovštine jer u pravilu uvijek je netko od rodbine pokojnika član Bratovštine (L.P.). Dužnosti koje Bratovština preuzima na sebe uključuju organizaciju na groblju, klecanje, podizanje ploče, spuštanje pokojnika i vraćanje ploče, nošenje svijeća, križa, *inčesijera*, krštene vode i u slučaju nedostatka osoba i same *kapse*, lijesa (L.P.). Bratovština isto tako svoje članove koji nemaju živuće obitelji i rodbine pokapa o svom trošku, a u slučaju da član Bratovštine ne posjeduje vlastitu grobnicu pokapa ga se u jednu od 7 zajedničkih grobnica u vlasništvu Bratovštine sv. Trojstva (L.P., M.R.). Posjedovanje bratovštinskih zajedničkih grobnica nekoć je bilo od iznimnog značaja s obzirom na to da mještani nisu mogli priuštiti izgradnju vlastitih grobnica, te je članstvo u Bratovštini i s aspekta zbrinjavanja pokojnika bilo vrlo važno za mještane. Riječ je o izvanrednom primjeru solidarnosti upućenom prema članovima koji nemaju vlastitih sredstava ili bliskih srodnika, a takav oblik skrbi i upotreba zajedničkih grobnica ostala je običajem sve do danas, iako danas u vrlo rijetkim slučajevima (L.P., M.R.).

Solidarnost Bratovštine može nadići vjerske okvire katoličke vjere u slučaju pogreba osobe neke druge vjere, no Bratovština i dalje teži održavanju vjerskih običaja i identiteta katoličke majkove zajednice na crkvenom groblju. Tako se navodi da u slučaju smrti užeg člana obitelji Bratovštine druge vjeroispovijesti, moguće je ukopati ga u obiteljski grob člana Bratovštine, no pri strogom poštivanju pravila katoličke vjere i Bratovštine (Statut, 2013). Kazivačima nisu poznati navedeni slučajevi pokopavanja osoba drugih vjeroispovijesti, no smatraju da su se nekoć osobe druge vjeroispovijesti pokapale izvan prostor groblja (L.P., M.R.).

4.7. Bratovštinska imovina i održavanje materijalne baštine

Povod osnutku bratovština mogle su biti i različite prirodne i društvene nepogode, poput epidemija, ratova, požara i gladi te su izraženiji znakovi gospodarske krize u 16. stoljeću na dubrovačkim prostorima utjecali na stvaranje kohezivnosti zajednica koja se

potom ostvarila u bratovštinama (Novak, 2014; Pešorda Vardić, 2007). Tako i drugi autori zaključuju da su bratovštine na zadarskom području igrale znatnu ulogu u kulturnom, vjerskom, društvenom i ekonomskom razvoju te općenitom poboljšanju životnog standarda ljudi zbog čega su mještani težili učlanjivanju u bratovštine unatoč činjenici da je članstvo moglo predstavljati i veliku obavezu (Živković, 2010). Ovisno o karakteru bratovštine, bratovština je mogla potpomagati članove posuđivanjem članovima raznoraznih dobara, poput ulja, žita, voska, vapna za zidanje kuća, sredstva za popravke i kupnje i drugo (Živković, 2010). Pučke, odnosno seoske bratovštine svakako pripadaju navedenoj skupini bratovština u kojima je članstvo u bratovštini predstavljalo sigurnosni mehanizam u financijskim i socijalnim krizama članova koji su kao dio solidarne zajednice mogli ostvarivati pravo na određenu protekciju. Bratovštine su dakle raspolagale određenom imovinom pomoću koje su širile solidarnost, ulagale u materijalnu baštinu i materijalne nužnosti za održavanje vjerskih obreda.

Prihodi u zadarskim bratovštinama ostvarivani su putem *bratimskih prinosa*, kod upisa, nasljednih daća, dobrovoljnih priloga, prinosa za svijeće, oporučnih zapisa pobožnih ljudi, najmom nekretnina i kamata od gotovine, prodajom vina, ulja i drugih proizvoda, grobarinom, milostinjom skupljenom u vlastitim crkvama (*lemozinom*), prošnjom novca po gradu i prehrambenih davanja u okolnim selima te su neke od bratovština s vremenom postajale imućnima (Živković, 2009; Živković, 2010). Raznorazni oblici vrijedne imovine su dakle mogli biti stečeni putem kazni, članarina, upisnina, iznajmljivanjem, donacijama i oporukama. Oporučno ostavljanje imovine bratovštine zabilježeno je tako primjerice u slučaju splitskih bratovština uslijed epidemije kuge početkom 17. stoljeća (Ostojić, 1976). Zanimljivo je navesti da je bratovština postajala vlasnikom vrijedne imovine u slučaju nepostojanja zakonitih nasljednika, no dužnosti bratovštine prema pokojnicima su se nastavljale s obzirom na to da su imali obavezu organizirati mise zadušnice pokojnoj braći (Ostojić, 1976).

Prilikom upisivanja u neku od trgovačkih i obrtničkih dubrovačkih bratovština postojalo je pravilo da se bratovštinu mora *obdariti* dukatom, a za ta vremena dukat je iznosio pozamašan iznos te je predstavljao određeni oblik imovinskog cenzusa (Curić Lenert, Lonza 2016). Isto tako se od punopravnih članova očekivalo da u bratovštinski proračun uplaćuju pristojbe od trgovine prema određenim tarifama, a zauzvrat im je obećavan božanski i svetački zagovor za sigurnost trgovine i ostvarenja dobiti (Curić Lenert, Lonza 2016). Pregledom statuta bratovština namijenjene za niže društvene slojeve evidentno je da se učlanjenjem u bratovštinu od člana isto tako očekivalo određeno davanje u novcu ili u naturi,

ovisno o pravilima u statutima bratovština (Živković, 2009). Tako je primjerice prilikom upisa članova u neku od dalmatinskih bratovština propisano da su članovi pri ulasku priložili ulje, samt, zdjele, novac i slično ili su pak obećavali da će u određenom roku dostaviti navedeno (Bezić Božanić, 1996; Domazet, 1993; Živković, 2010). Međutim, dostupni su podaci o iznimnim bratovštinama, odnosno udruženjima koja pak nisu iziskivala plaćanje članarina (Dundović, Mohorić, 2019).

Pregledom Matrikule Bratovštine sv. Trojstva vidno je da Bratovština navodi obavezni godišnji doprinos, odnosno sedamnaestom odredbom Matrikule naređuje se da svaka kuća godišnje u vrijeme berbe mora platiti Bratovštini šest groševa ili protuvrijednost u žitu ili vinu (Matrikula, 2014). Navedena milostinja se upotrebljavala za potporu Bratovštine, potrebe crkve i Kristovih siromaha (Matrikula, 2014). Trinaestom odredbom Matrikule navedeno je da u slučaju da netko ne želi pristupiti Bratovštini u samom početku, a kasnije odluči pristupiti, da treba platiti jedan dukat da bi bio primljen (Matrikula, 2014). Slični oblici propisa mogu se pronaći u velikom broju pučkih matrikula te je za pretpostaviti da su takve odredbe propisivane kako bi se okupio što veći broj članova i obeshrabrilo nepristupanje bratovštinama. U nedavnijoj povijesti koje se kazivači prisjećaju, dohodak Bratovštini je isto tako bio u naturi, a iznosio je 6 kila pšenice, 4 litre ulja i 12 kila grožđa koje je danas zamijenilo novčano godišnje davanje članarine (M.R.). Prava i obaveze članova u skladu s aktualnim Statutom odnose se na bavljenje aktivnostima Bratovštine koje uključuju plaćanje godišnje članarine u iznosu od 50 HRK (Statut, 2013). Isključeni članovi Bratovštine mogu se ponovno uključiti ako žele preuzeti obaveze, ali su obavezni platiti iznos od 7 000 HRK (Statut, 2013). Disproporcija između godišnje članarine te ponovnog uključivanja navodi na zaključak da Bratovština potiče konstantnost članstva i izlazi u susret stalnim članovima, no kršenje pravila i obaveza penalizira se pozamašnim iznosom, što je usporedivo sa srednjovjekovnim propisima bratovština dalmatinskog kruga.

Članovi Bratovštine materijalnom baštinom vezanom za Bratovštinu smatraju zemljište, Gaj, crkve i kapele, crkveni inventar, darove od članova poput parkinga, izložene starine, pučeve i groblja, dok Bratovština raspolaže Gajem i darovanim zemljištem, a inventar se smatra crkvenim iako Bratovština u njega ulaže (L.P., M.R.). Suvremeni Statut Bratovštine sv. Trojstva sedmim poglavljem određuje načine stjecanja i oblike imovine Bratovštine, a imovinu čine novčana sredstva, pokretna sredstva, nekretnine i druga imovinska prava koja se mogu steći članarinom, dobrovoljnim prilozima i darovima, donacijama iz proračuna jedinice lokalne samouprave i iz drugih izvora u skladu sa Zakonom (Statut, 2013). Članovi

Bratovštine, uz navedene propise Statuta, tako specificiraju načine stjecanja novčanih sredstava; lemozinom, prodajom svijeća, donacijama, prilikom pokopa donacijama umjesto vijenaca i prodajom Gaja, koji su u konačnici usporedivi s prethodno spomenutim stjecanjima novčanih sredstava zadarskih bratovština (L.P., M.R.).

Lemozina, odnosno dobrovoljni novčani prilozima prikupljeni tijekom mise važan su izvor stalnih prihoda Bratovštine, no vrlo često su preusmjereni u karitativne ili crkvene svrhe. Lemozina se prikupila u dvije posude; crvenu za Bratovštinu, dok prilozima iz crne posude idu svećeniku prema starom postupanju kada svećenik nije imao prihode (L.P., M.R.). Tako se nekoć svećeniku davalo i davanja u naturi te drva za ogrjev, a svećenik je tražio davanja siromašnim članovima (M.R.). Izuzev priloga upotrebljenih za karitativne svrhe, bratovštinski prihodi od lemozine se upotrebljavaju u skladu s programom djelovanja za potrebe održavanja (L.P.). Važan izvor prihoda u raznim oblicima predstavljaju i donacije koje su nekoć bile više u naturalnim davanjima; poput ulja za svijeće uljanice i voska za voštanice, dok su danas donacije mještana i osoba porijeklom iz Majkova u inozemstvu najčešće u novčanom obliku, no mogu biti i praktični predmeti poput stolnjaka, svećeničke misnice, tepiha i drugo (L.P., M.R.).

Zabilježeni su i slučajevi u kojima su se bratovštine međusobno potpomagale, posuđivale novčana sredstva, snosile zajedničke troškove i ulazile u zajedničke investicije, što je i vidljivo iz primjera zadarskih bratovština koje su dogovorno snosile troškove za postavljanje tabernakula, ličenje zidova, plaće i hrane za majstore i radnike, za ukrašavanje oltara i same crkve, za pranje i obnovu svećeničke odjeće, za plaćanje misa, za vosak i drugo (Živković, 2009; Živković, 2010). Bratovština sv. Trojstva, izuzevši suradnje s Bratovštinom sv. Stjepana, ne bilježi suradnju s drugim bratovštinama. Kako navodi jedan od kazivača; *Naša je vijek bila sama za sebe* (M.R.). Navedena tvrdnja kazivača ukazuje na to da je Bratovština kao takva bila iznimno autonomna i financijski samostalna što je isto tako jedan od mogućih čimbenika zbog čega je ostala jednom od rijetkih živućih bratovština na prostorima.

Rashodi bratovština su nekoć primarno išli u prvom redu za gradnju i održavanje vlastitih crkava i oltara, izvršavanja zakladnih obaveza koje su se sastojale od dijeljenja milodara, u broju misa za mrtve članove, za kapelana i zvonara te gradnju vlastitih grobova (Živković, 2009). Veličina i važnost bratovštine mogla se procijeniti prema nabavama i radovima plaćenih sredstvima bratovštine koji su proporcionalno odgovarali razini

možnosti da bratovština financira veće popravke i izrade (Živković, 2009). Prema navodima i drugim evidencijama zadarskih bratovština troškovi su uključivali izdatke poput voska, tamjana, čavla, olova, brtvele, ključnice, metle, kutije lumini, tamjan, ključić od tabernakula, palme, tkanine za baldahin, vrpce, opreme za čišćenje sata, lokot, prah za mine, zastave, boje, grede, vapna, cigle, sjedalice, pijesak, željezo, kola i drugo (Živković, 2010).

Uspostavom francuske vlasti početkom 19. stoljeća diljem čitave Dalmacije došlo je do ukidanja gotovo svih bratovština na dalmatinskom području, izuzev jedne po župi u nekim slučajevima, te konfiskacije njihove imovine koja je pripisana državnoj imovini (Bolonić, 1973; Novak, 2014). Međutim, prema kazivanju članova Bratovštine, Bratovština sv. Trojstva prema njihovom saznanju nikada nije prestala sa svojim radom jer je bila najjačom bratovštinom Dubrovačkoga primorja te je i u vrijeme ratnih perioda djelovala u nekim oblicima (L.P., M.R.). Tako se i tijekom Domovinskog rata nije otvarala crkva i održavala misa otprilike 6 mjeseci, no vršili su se pokopi dok se majkovski župnik nalazio u crkvi sv. Križa, a članovi bratovštine su se njemu obraćali za crkvene i humanitarne potrebe. (L.P., M.R.). Iako povijesni izvori ne bilježe ulaganja Bratovštine sv. Trojstva u ranijim stoljećima, prema očuvanosti i bogatstvu inventara, evidentno je da su ulaganja nalikovala ulaganjima drugih bratovština dalmatinskog kruga. Da je riječ o bratovštini koja je financijski i gospodarski bila iznimno jaka govori i broj crkvi za koje se Bratovština skrivila. Današnja ulaganja i rashodi Bratovštine isto tako usmjereni su na održavanje, razne popravke i restauracije, izgradnju i nabavku inventara, svijeća, puca za potpaljivačem, ulje, tamjan, tkanine, ličenje, održavanje zvona, plaćanje struje i drugih režija kao i svih drugih troškova crkve (L.P., M.R.).

Popisani predmeti jedne splitske bratovštine ukazuju na inventar župa uobičajen i u drugim dalmatinskim župama poput oltarnih slika, svijećnjaka, vaza, mjedjenih i drvenih križeva, srebrnih i pozlaćenih kaleža, misala, misnih ruha, oltarnih pokrivača, jastuka, ormara, sanduka s ključevima, kutija za milodar, pila za ulje, baldahina, umbrela za pričest, sagova, zvonca, tiskanih molitva, litanija, stalaka za čitanje, i drugo, ali i samih crkvenih oltara (Bezić Božanić, 1984a; Fisković, 1971a; Ostojić, 1976). Navedeni predmeti kupljeni od priloga bratima i prihoda bratovštine čuvaju se i danas u izvornoj crkvisi, a u sklopu analize predmetne bratovštine istaknuto je kako su ti predmeti za stanovništvo predstavljali velik značaj kao dio središta društvenog života (Bezić Božanić, 1984a).

Današnji crkveni inventar crkvi Bratovštine sv. Trojstva isto tako se ne razlikuje umnogome od inventara srednjovjekovnih, odnosno novovjekovnih bratovština dalmatinskog kruga, te sadržava kaleže, stolnjake, robu, slike, svijećnjake, lustere, *škabele*, orgulje, tepihe, vaze, ornamente, svetohranište za Uskrs, baldahine, barjake, rasvjetu čitavu, *Bombin* (kip Isusa kao djeteta), kipove, kompletne oprema za pogrebe, križeve, *fero* što se nosi u procesiji, svijeće, pokućstvo i drugo (L.P., M.R.). Bratovština je tako nabavila gotovo sav pokretni inventar uz pomoć donacija zajednice, a dan je na korištenje crkvi (L.P., M.R.). Bratovština uz nabavku i kupovinu inventara, isključivo održava i ulaže u inventar te konstantno obavlja i investira u inventar; tako su restaurirali kipove, plaćaju servis zvona, održavaju i nadomještaju namještaj, financirali su izradu ispovjedaonica, vitrine za izložbu starina, postolje za *kapsu* i drugo (L.P., M.R.).

Važno je istaknuti ulogu Bratovštine u periodu nakon Domovinskog rata, kada su se članovi Bratovštine sastajali i organizirali čišćenje crkve pošto je crkva sv. Trojstva bila uništena granatom, potom su zaslužni i za prekrivanje crkve, drvenarije, bojanje crkve, obavljanje drugih manjih građevinskih radova i omogućavanja građevinarima pristup prilikom obnove, organizirali su i izveli uvođenje vode te kompletnu instalaciju struje i javne rasvjete, dok je u dijelu obnove sudjelovala država, no veliki dio obnove se oslanjao na donacije članova Bratovštine (L.P., M.R.). Bratovština je isto tako sakupila ostatak crkvenog inventara koji nije bio uništen te je nadomjestila uništeni inventar. U crkvi sv. Petra bila je ukradena slika iznad oltara i slomljen kalež, te je član Bratovštine u inozemstvu Ante Tešija donirao repliku slike i novi kalež (L.P.). U crkvi sv. Liberana bio je oštećen kip koji je s vremenom isto tako restauriran, a Bratovština je u tom postratnom periodu najviše djelovala u obnavljanju crkvenih objekata i inventara (L.P.). Pomagalo se i članovima zajednice, ali s obzirom na to da je većina mještana bila oštećena, nisu imali načina pomagati se međusobno (M.R.).

Svakako, imovina bratovština nije ograničena samo na pokretnine vezane uz župni, odnosno crkveni inventar, bratovštine su učestalo raspolagale zemljištima, nekretninama, povećim novčanim iznosom i vrijednim resursima o čemu svjedoče i poslovne knjige istarskih bratovština (Štoković, 1991). Prodaja Gaja je jedna vrlo zanimljiva posebnost Bratovštine sv. Trojstva koja se do danas odvija prilikom redovite Skupštine, a riječ je o javnoj aukciji na kojoj se članovi nadmeću za iznajmljivanje bratovštinskog zemljišta na period od jedne godine u svrhu ispaše, sječe drva, branje grma, somine, sijena i branje maslina (L.P.). Zemljište su otkupili članovi Bratovštine da bi služilo crkvi i ostalo kao društveno dobro, a ta

zemljišta stoje na raspolaganju članovima bratovštine za iskorištavanje u zamjenu za novac. Prema kazivanju člana Bratovštine riječ je o zemljištu relativno velikih proporcija koje uključuje navedene dijelove; *Mali Gaj, poviše Pokrajnica, poviše Ljubinih njiva, Gumnina, Povr' Gaja, Bratimsko i Gornji Gaj, koji su nekoć bili isparcelirani* (L.P.). Svi prihodi ostvareni na zemljištima Gaja su preko Bratovštine išli za potrebe crkve, a nekoć se ubirala i lovorika te masline koje su se prodavale i čiji su prihodi išli svećeniku i crkvi, a obavljanje djelatnosti vezanih uz polja i masline na Bratimskom, dogovarao se na Kapitolu (M.R.). Kazivači isto tako navode da je ranije postojao red kupovanja, odnosno da su određeni članovi uvijek kupovali iste parcele; *Znalo se ko će kupuje, ko kupuje Mali Gaj* (M.R.).

Danas se prodaja Gaja odvija jednom godišnje dok se nekoć odvijala dva puta; *na Mrtvi dan drva i somina, paša, grm, a na Markovdan se prodavalo sijeno i paša* (L.P.). Članovi Bratovštine tako opisuju kako je nekoć u vrijeme njihove mladosti izgledalo zajedničko korištenje Gaja; *Samo orači volovi su mogli pas prije, sad nema toga više. Onda je selo gonilo na Gospu od Karmena. I u podne svi u Gaj na pašu. Svi bi zajedno ugonili u Gaj i ostajali po noći. Išli bi krast voće đe je bilo. To je od gusta bilo, pa bi uzeli malo muke pa bi činili nešto i umjesili... ..Danas nema ko više ić na pašu. Prije se nije uganjanje u Gaj plaćao, svak je ugonio u Gaj i znalo se do kad si, a plaćalo se drva, sijeno, lovorika. Bilo je uganjanje jako važno jer nije bilo trave, bilo je toliko samijeh konja i bilo je bitno ugoniti stoku jer nije bilo trave za ispašu. Čitava zajednica je ovisila o zemljištu Bratovštine za ispašu stoke, dio parcela se samo prodavao za ispašu* (M.R.). Uzimajući u obzir današnje okolnosti depopulacije i deagrarijacije Majkova, moguće je zaključiti da u skladu s okolnostima prodaja Gaja danas nema jednaku vrijednost kao što je imala nekoć. Jedan od kazivača isto tako navodi da je prodaja Gaja nekoć bila iznimno važna zajednici jer neki ljudi nisu raspolagali s velikim zemljištem te je svatko morao sudjelovati s mazgom određeni broj dana u zajedničkim radovima (L.P.). U odnosu na razliku na nekadašnji i današnji značaj i utjecaj Gaja na zajednicu navodi se: *Prije je bilo puno više fizičkog sudjelovanja. Još se to ranije prestalo raditi i prije rata. Dok je bio dum Božo lovorika se brala, a dum Božo je pošao 71', i on je bro i peko i to sve* (M.R.). Jedan kazivač navodi da danas *nema više ljudi i to nije više onako kako je prije bilo* (L.P.), dok drugi tako navodi u vezi potražnje za prodajom Gaja da *ima nešto interesa, ja se interesiram svake godine da mogu pustit koze i ubrat grm* (M.R.).

Članovi Bratovštine ne mogu pojedinačno raspolagati imovinom Bratovštine, izuzevši nužna raspolaganja crkvenim inventarom i pogrebnom opremom propisanih Statutom u svrhu ispunjavanja vjerskih dužnosti (L.P., M.R.). No, u dogovoru s drugim članovima Bratovštine

moгу raspolagati opremom i resursima ako su u potrebi za njima poput skele, vode i struje prilikom adaptacije grobova, te mogu raspolagati zemljištem u skladu s prodajom Gaja (L.P., M.R.).

Bratovština sv. Trojstva danas je registrirana aktivna udruga čiji je cilj, između ostaloga, održavanje groblja sv. Trojstva i sv. Petra, crkvenog zemljišta, što se ujedno i smatra jednom od svrha postojanja današnje Bratovštine (Statut, 2013). Isto navode i članovi Bratovštine koji ističu održavanje groblja, mogućnost izgradnje mrtvačnice, obnovu župne kuće, održavanje i služenje crkvi nekim od temeljnih smjerova razvoja, djelovanja i ulaganja same Bratovštine (L.P.). U skladu sa Statutom svi radno sposobni članovi Bratovštine obavezuju se u slučaju većih zahvata u obnovi groblja i crkvenih objekata odazvati se na rad ili dati protuvrijednost u novcu ako to odluči Bratovština (Statut, 2013). Navedene odredbe mogu se nadovezati na raniju Matrikulu Bratovštine sv. Trojstva i komparirati s matrikulama dalmatinskog kruga bratovština koje isto tako obavezuju članove bratovština na održavanje vjerskih materijalnih dobara, uključujući i lokalno groblje, za dobrobit zajednice.

Razgovorom s članovima Bratovštine sv. Trojstva navedena su održavanja bratovštinskih i crkvenih materijalnih dobara te ističu održavanje materijalne baštine kao jednim od najvažnijih aspekata djelovanja Bratovštine; održavanje crkvi, okoliša, izgradnje parkinga, a naveli su tako i nedavne projekte ulaganja u majkovsko groblje, odnosno uz redovito održavanje i gradnja armiranog potpornog zida s jedne strane groblja da ne bi došlo do klizanja tla, postavljanje cijevi i čitave infrastrukture za dovodenje vode na groblju, rješenje problema s komunalnim otpadom kod groblja, zamjena oštećenih dijelova, ulaganje u stare i izgradnja novih dijelova unutar crkve, promjene otvora, proširenje kapele sv. Nikole, izgradnja parkinga, sanacije i drugo te su napravljeni geodetski snimci za buduće projekte izgradnje i sanacije prostora oko crkve (L.P., M.R.). Članovi Bratovštine tako smatraju da navedeno djelovanje Bratovštine utječe na zajednicu jer mještani imaju gdje obavljati svoje vjerske dužnosti, s obzirom na to da Bratovština održava čitavu crkvenu infrastrukturu presudnu za vjersko djelovanje zajednice te isto tako smatraju da nema Bratovštine *da bi sve propalo i ne bi se nitko brinuo* (L.P., M.R.).

U skladu sa Statutom, članovi Bratovštine koji koriste obiteljski grob na groblju sv. Trojstva i sv. Petra vlasnici su prava služnosti groba koje ne mogu prepustiti osobama izvan Bratovštine (Statut, 2013). Mjesto za gradnju groba može isto tako dobiti jedino član Bratovštine, o čemu odlučuje Skupština te po završetku izgradnje član postaje vlasnik prava

služnosti istog (Statut, 2013). Posjedovanjem prava na služnost groba podrazumijeva se da će član održavati svoj grob i koristiti ga za pokop, dok Bratovština, odnosno zakristijani održavaju zajedničke dijelove groblja (L.P.). Ako član Bratovštine izgubi pravo članstva, a posjeduje grob na bratovštinskim grobljima, da bi dobio na korištenje crkve mora prije ukopa pokojnika u blagajnu bratovštine platiti iznos od 10 000 HRK o čemu odlučuju zakristijani u dogovoru sa župnikom (Statut, 2013). U slučaju izgradnje novih grobova, isti moraju biti u skladu s izgrađenim grobovima, odnosno s prihvaćenim nacrtom i izmjenama koje donosi Skupština (Statut, 2013). Bratovština nadgleda provođenje katoličkih običaja na groblju poput okretanja spomenika u dogovorenom smjeru, a u slučaju nepoštovanja pravila Bratovština glasuje i dogovara se s članom o ispravljanju prekršaja (L.P.). Isto tako, u skladu sa Statutom na grobovima je zabranjeno isticanje obilježja drugih vjera osim katoličke, kao i drugih pisama osim latinice (Statut, 2013). Navedenim odredbama se točno određuju pravila posjedovanja prava na služnosti grobova koja je od velikog značaja mještanima, stoga učlanjivanje u Bratovštinu, koja je zadržala pravo autoriteta nad grobljem, predstavlja sigurnosni mehanizam za ostvarivanje prava na korištenje groblja i pogrebnih obreda.

5. Zaključak

Bratovština sv. Trojstva utemeljena je kao zajednica koja promiče vjeru, zajedništvo i solidarnost. Zahvaljujući očuvanju izvorne Matrikule, izvršena je komparacija s drugim povijesnim bratovštinama dalmatinskoga kruga te je utvrđeno da je riječ o bratovštini čije je djelovanje uvelike usporedivo s onodobnim bratovštinama Dalmacije. Iako je tek manji broj bratovština dalmatinskog kruga ostao djelovati do danas, Bratovština sv. Trojstva je opstala zadržavajući u velikoj mjeri utjecaj i ugled koji je uživala i nekoć.

Ustroj i struktura Bratovštine navode da je riječ o udruženju koje djeluje javno, demokratski i laički. Odredbe Matrikule ukazuju na to da je Bratovština od samih početaka bila jasno uređena u odnosu na dužnosti i prava članova Bratovštine, a suvremeni Statut još detaljnije određuje dužnosti, prava i uloge članova unutar organizacije. Unutarnje ustrojstvo zrcali stanje društva, s obzirom na to da su gotovo svi mještani članovi Bratovštine, a isto tako upućuje na poseban položaj žena i njihovu mogućnost izbora na jednakost ili povlašteni položaj kao pasivnih članica. Odredbe Statuta ukazuju na to da je Bratovština iznimno organizirana zajednica koja je do danas aktivna i djeluje na temeljima i sukladno ciljevima Matrikule iz 16. stoljeća, stoga možemo reći da je ona jedna posebnost i relikv svojega vremena, koja se unatoč nužnim promjenama i prilagodbama, održala u svojemu relativno autentičnom obliku.

Bratovština sv. Trojstva od utemeljenja do danas djeluje u sinergiji sa svjetovnim i crkvenim vlastima. Dok je nekoć njezina suradnja s državnim vlastima bila nešto drukčijeg karaktera, danas djeluje sukladno zakonskim okvirima, ali ujedno i zastupa majkovsku zajednicu pred državnim vlastima u službi zaštite njezinih interesa i očuvanja društvenih dobara. Odnos Crkve i Bratovštine intrinzično je povezan s obzirom na to da Bratovština uistinu potpomaže Crkvu održavajući i brinući se o čitavoj crkvenoj infrastrukturi potrebnoj za održavanje vjerskih svečanosti. Slijedom navedenoga, evidentno je da je Bratovština do danas ostala jedinom uređenom organizacijom ovog prostora koja okuplja gotovo sva kućanstva i zastupa njihove interese pred vlastima te ujedno održava vjersku autonomiju održavajući tradicionalne vjerske običaje i osiguravajući mještanima neometano prakticiranje katoličke vjere.

Katolička vjera je iznimno važna, ako ne i temeljna odrednica, identiteta mještana Majkova, stoga održavanjem bogoslužja i tradicionalnih vjerskih običaja Bratovština iznimno

utječe na kohezivnost zajednice i njihovog zajedničkog identiteta. Upravo su bogoslužja i vjerski običaji presudni utjecaji Bratovštine na zajednicu s obzirom na to da život i svakodnevica majkovske zajednice gravitira vjeri. Iz navedenih obaveza Bratovštine proizlazi i njihova dužnost održavanja materijalne baštine te su članovi Bratovštine jedini koji se brinu o bogatoj majkovskoj materijalnoj baštini koja uključuje pokretni materijal, crkve, kapele, župni dvor i zemljišta. Vidljivo je dakle da njihova djelatnost utječe na svakodnevicu čitave zajednice s obzirom na to da osiguravaju očuvanost lokacija za zajednička vjerska i svjetovna okupljanja, čuvajući ujedno materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu.

Nadovezujući se na kršćanski identitet, zamjetno je da Bratovština *gaji katolički duh* i zajedništvo aktivno prikupljajući sredstva u cilju izvršavanja karitativnih djelatnosti u ime čitave zajednice. Riječ je o novčano neovisnoj udruzi čije djelovanje svjedoči o njezinom utjecaju, kao i sama potpora zajednice, koja u interesu zajednice raspolaže sredstvima koja ulaže dalje po potrebi i u crkvenu infrastrukturu i inventar. Međusobna solidarnost je isto tako izražena u zajedničkim radovima i crkvenim svečanostima, a posebice se ističu sprovodi prilikom kojih članovi bratovštine osiguravaju obitelji i rodbini preminulih potporu u vjerskom pogrebu. Slijedom navedenoga moguće je zaključiti da je Bratovština i svojevrsan društveni sigurnosni mehanizam s obzirom na to da Bratovština pomaže i brine o članovima u trenucima nedaća, a tako i osigurava dostojanstvo članovima bez živuće obitelji.

Iako i dalje ugledna i važna za zajednicu sukladno već navedenim zaključcima, Bratovština sv. Trojstva je danas relativno izgubila na ekonomskom značaju. Naime, o iznajmljivanju i obradi bratovštinskog zemljišta koje se tretira kao društveno dobro, nekoć je ovisila čitava zajednica, a danas zbog deruralizacije i deagrarizacije Majkova društvena dobra koristi tek maleni broj članova koji o njemu nije ovisan. U konačnici, moguće je zaključiti da je utjecaj Bratovštine na svakodnevicu mještana Majkova nekada zasigurno bio veći ako je riječ o egzistenciji, samoupravi i ekonomiji, no danas Bratovština utječe na ostvarivanje društvene kohezije putem solidarnosti i karitativne djelatnosti i očuvanje identiteta održavanjem materijalne i nematerijalne kulturne baštine i vjerskih praksi. Tako i jedan od kazivača navodi da nema Bratovštine sv. Trojstva nitko se ne bi brinuo za obaveze o kojima trenutno brine Bratovština i zajednica ne bi postojala (M.R.).

6. Bibliografija

6.1. Izvori

1. *Transkript Matrikule bratovštine sv. Trojstva iz 1560. godine* (transkribirano zahvaljujući don Ivu Đanoviću, Majkovi: 15.06.2014. godine)
2. *Statut udruge Bratovštine sv. Trojstva Majkovi donji* (Bratovština sv. Trojstva, Majkovi: 01.11.2013. godine)
3. *Ofičatura* – transkript napjeva ustupljen od strane članova bratovštine zabilježen od župljana župe Majkovi

6.2. Kazivači

1. Perušina, Luko (56) Električar, stanovnik Majkova donjih, aktivni član Bratovštine sv. Trojstva, datum kazivanja 10.12.2020. godine u Slanome.
2. Rajković, Marija (68) Umirovljenica, stanovnica Majkova donjih, aktivna članica Bratovštine sv. Trojstva, datumi kazivanja 06.01.2021 i 09.01.2021. godine u Grbljavi.
3. Rajković, Marko (78) Umirovljenik, stanovnik Majkova donjih, blagajnik Bratovštine sv. Trojstva, datumi kazivanja 06.01.2021 i 09.01.2021. godine u Grbljavi.

6.3. Literatura

1. Benyovsky, I. „Bratovštine u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima“. U: *Croatica Christiana periodica*, Vol. 22 No. 41, (1998): 137-160.
2. Bezić Božanić, N. „Dvije opute bratovština u splitskom Velom varošu“. U: *Kulturna baština*, No. 15, (1984a): 120-125.
3. Bezić Božanić, N. „Četiri pravilnika bratovština iz splitskog Velog varoša“. U: *Čakavska rič : Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, Vol. 12 No. 1-2, (1984b): 105-134.
4. Bezić Božanić, N. „Bratovština i bratimi Grohota godine 1561. godine“. U: *Čakavska rič : Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, Vol. 24 No. 1-2, (1996): 111-118.
5. Bolonić, M. „Bratovština sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku“. U: *Bogoslovska smotra*, Vol. 43 No. 4, (1973): 465-482.
6. Burić, A. „Bratovština sv. Antuna Padovanskog u Kaštel lukšiću“. U: *Croatica Christiana periodica*, Vol. 30 No. 58, (2006): 105-115
7. Curić Lenert, Š., Lonza, N. „Bratovština sv. Lazara u Dubrovniku (1531-1808): osnutak, ustroj, članstvo“. U: *Anali Dubrovnik* 54/1 (2016): 31-113.
8. Curić Lenert, Š., Lonza, N. „Bratovština sv. Lazara među trgovačkim i obrtničkim bratovštinama ranonovovjekovnog Dubrovnik“. U: *Anali Dubrovnik* 57 (2019): 175-198.
9. Čoralić, L. „Scuola della nation di Schiavoni - hrvatska Bratovština sv. Jurja i Tripuna u Mlecima“. U: *Povijesni prilozi*, Vol. 18 No. 18, (1999): 53-88.

10. Čićerić, T. „Sprovodni napjev solinske Bratovštine“. U: *Tusculum : časopis za solinske teme*, Vol. 3 No. 1, (2010): 147-165
11. Domazet, M. „Prilog proučavanju kaštelanskih bratovština od 16. do početka 19. stoljeća“. U: *Radovi : Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, Vol. 26 No. 1, (1993): 275-282.
12. Duboković Nadalini, N. „Značenje bratovština za razvoj društvene svijesti na Hvaru u XIV., XV. i XVI. st.“ *Radovi : Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, Vol. 10 No. 1, (1977); 65-77.
13. Dundović, D., Mohorić, M. „Bratovština 40-satnog klanjanja u Zadru i njezina matrikula (16. – 17. stoljeća)“. U: *Croatica Christiana periodica*, Vol. 43 No. 84, (2019): 39-55.
14. Feletar, D. „Cehovi i bratovštine u Podravini krajem srednjega i početkom novoga vijeka“. U: *Podravina*, Vol. 2, broj 3 (2003): 173-194.
15. Fisković, C. „Dva pravilnika trogirskih bratovština na hrvatskom jeziku“. U: *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, Vol. 1 No. 2, (1971a): 117- 147.
16. Fisković, C. „Dva pravilnika splitskih bratovština na hrvatskom jeziku“. U: *Čakavska rič: Polugodišnjak za proučavanje čakavske riječi*, Vol. 1 No. 2, (1971b): 117-147.
17. Fisković, C. „O bratovštini Svetih Vida i Modesta na Orebićima“. U: *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, No. 33, (1995): 35-51.
18. Jankov, M. „Pučki sprovodni napjevi iz Klisa“. U: *Sacred Cecilia : a sacral music magazine*, Vol. 85 No. 1/2, (2015): 22-31.

19. Kovačević, V. „Vrijednosna orijentacija i kršćanske vrijednosti“. U: *Nova prisutnost* Vol. 12 No. 2 (2014); 221-238.
20. Leksikografski zavod Miroslava Krležę, *Hrvatska enciklopedija – Bratovštine*, mrežno izdanje: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=9306>, pristup ostvaren 20.10.2020. godine.
21. Lučić, J. „Matrikula (statut) bratovštine u Podimoću u Dubrovačkom primorju“. U: *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku*, No. 28, (1990): 63-69.
22. Lupis, B., V. „Sloboda utemeljenja crkvenih župa dubrovačke nadbiskupije te Stonske i Trebinjsko-mrkanske biskupije u XVIII. stoljeću“ U: *Crkva u svijetu*, Vol. 50 No. 1, (2015): 82-99.
23. Lupis, B., V., Koncul, A., Sjekavica, Đ. „Majkovi u srednjem vijeku“. U: *Starohrvatska prosvjeta*, Vol. 2. No. 39, (2012): 221-235.
24. Malić, D. „Nepoznati starohrvatski latinički rukopisi šibenskog samostana sv. Frane“. U: *Filologija*, No. 33, (1999): 93-155.
25. Migotti, B. „Antički kolegiji i srednjovjekovne bratovštine prilog proučavanju kontinuiteta dalmatinskih ranosrednjovjekovnih gradova“. U: *Starohrvatska prosvjeta*, Vol. 3, No. 16, (1986): 177-186.
26. Moškateo, I. „Dolske bratovštine“. U: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, Vol. 12, No. 1, (2014): 139-145.
27. Novak, Z. „Hvarska Bratovština Sv. Duha u kasnom srednjem i ranom novom vijeku“. U: *Prilozi povijesti otoka Hvara*, Vol. 12 No. 1, (2014): 113-136.
28. Ostojić, I. „Stara bratovština presvetog Tijela Kristova u Splitu“. U: *Bogoslovska smotra*, Vol. 46 No. 3, (1976); 310-323.

29. Pešorda Vardić, Z. „Pučka vlastela”: Društvena struktura dubrovačke bratovštine Sv. Antuna u kasnom srednjem vijeku“. U: *Povijesni prilozi*, Vol. 26 No. 33, (2007): 215-236.
30. Prlender, I. „Bratovštine Slanske knežije Dubrovačke Republike: nakane i postignuća“ U: *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu*, Vol. 31 No. 1, (1998): 111-122.
31. Štoković, V. „Poslovne knjige istarskih bratovština - značajni izvori za proučavanje društvene i gospodarske povijesti (jedan primjer iz Tara na Poreštini)“. U: *Vjesnik Istarskog arhiva*, Vol. 1 (32) No. (1991): 85-97.
32. Vukoja, N. „Solidarnost iz perspektive kršćanske duhovnosti: Od otačkog doba do našega vremena“. U: *Bogoslovska smotra*, Vol. 74 No. 2, (2004): 399-431.
33. Živković, G. F. „Bratovštine (skule) župe sv. Eufemije u Sutomiščici na otoku Ugljanu u 18. stoljeću“. U: *Zborniku Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 27, (2009): 165-227.
34. Živković, G. F. „Bratovštine (skule) župe Blažene Gospe od Luzarija u Preku na otoku Ugljanu u 18. i 19. stoljeću“. U: *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, No. 52, (2010): 231-259.

7. Prilozi

7.1. Prilog 1 – Transkript Matrikule bratovštine sv. Trojstva

Kao što vam je poznato obje matrikule, Presv. Trojstva i sv. Stjepana, napisane su 1560. godine, te su se generacijama čuvale u majkovskim obiteljima sve do druge polovine 20. stoljeća. Na početku srpsko-crnogorske agresije na dubrovačko područje u listopadu 1991. godine, tadašnji majkovski župnik don Ivo Đanović u zadnji trenutak je spasio obje matrikule. Upravo je don Ivo bio vjerni i pažljivi čuvar obiju matrikula sve do njegovog razrješenja dužnosti župnika u Majkovima 2011. godine. Protekla stoljeća ostavila su trag i oštećenja na matrikulama, te ih don Ivo predaje Arhivu Biskupije dubrovačke na čuvanje. Odmah je pokrenut postupak za njihovu restauraciju, te je Ministarstvo kulture odobrilo sredstva za njihovu obnovu. Nakon dvije godine konzervatorsko-restauratorskih radova u Hrvatskom restauratorskom zavodu matrikule su obnovljene krajem 2012. godine. Vraćene su ponovno u Arhiv Biskupije gdje se i danas čuvaju u suvremeno opremljenom arhivu, po svim standardima struke.

Prilikom izrade faksimila (vjerodostojnih kopija) obiju matrikula pomoglo je više ljudi čija imena moramo spomenuti. Zahvaljujemo se Goranu Bisiću na fotografijama matrikula, Božu Prlendi i Vjeranu Martiću na obradi tih fotografija, Vanji Marić i Ani Ćorak na uvezu faksimila, te Miljenku Vukasu i don Ivu Đanoviću na financijskoj pomoći. Ovo ne bismo ostvarili bez njihove pomoći, zato im još jednom od srca hvala.

U Majkovima 15. lipnja 2014. godine.

In Nomine sancte et individue trinitatis
patris et filii et spiritus sancti Amen.

Anno a natiuitatis salutis MDLX, die XX

Mensis Decembris Ragusii in minori consilio dicte
ciuitatis Ragusii ad sonum campane more solito
congregato captum fuit de laudando et aprobando
ac confirmando matriculam fraternitatis factam
et formatam per homines de Maglcoui attento
quod uidetur facta et formata ad honorem
Dei et est fundata in caritate et nihil in se
continet quod non sit honestum sanctum pium
et laudabile.

Capitula dicte Matricule

Al nome del nostro signore Iesu Christo
Noi contadini et fratelli de Maglcove capitularmente
congregati in fratiglia et come
boni fratelli unitamente facemo et formamo

U ime svetog i nerazdjeljivog Trojstva

Oca, Sina i Duha Svetoga Amen.

Godine rođenja Spasiteljeva 1560., dana dvadesetog
mjeseca prosinca u Dubrovniku u Malom vijeću rečenog
grada Dubrovnika, okupljenom po običaju na
zvuk zvona, te je zaključeno da se odobrava, prihvaća
i potvrđuje matrikula bratovštine učinjena
i sastavljena od ljudi iz Majkova, budući da je očito
učinjena i sastavljena na čast
Bogu i utemeljena na milosrđu i ništa
ne sadrži što nije pošteno, sveto, pobožno
i pohvalno.

Odredbe rečene Matrikule

U ime Gospodina našega Isusa Krista
Mi seljaci i braća iz Majkova pravilno
okupljeni u Kapitulu bratovštinu i kao
dobra braća zajedno činimo i sastavljamo

li capituli della matricula nostra et della fratiglia
nostra. Nel tempo del magnifico et excelente Rectore
della citade de Ragusi ser Gioanni Sigismundi de Georgio
laudati aprobat et confirmati per lo consiglio minore
della dicta citade in millesimo sopra scritto.

Primo ordinamo et volemo che tutti li fratelli
della fratiglia nostra siano tenuti ogni festa
comandata uenire et stare alla messa
non hauendo licito impedimento alchuno
di essi et non venendo debbia pagare per ogni
volta chadauno che contra facesse alla
fratiglia nostra grosso uno.

Item volemo et ordinamo che cadauno
della nostra fratiglia sia tenuto uenire

odredbe naše matrikule i naše
bratovštine. U vrijeme uzoritog i presvijetlog Kneza
grada Dubrovnika ser Ivana Sigismundova de Georgio,
odobrene, priznate i potvrđene od Malog vijeća
rečenoga Grada 1560. godine.

Prvo naređujemo i želimo da sva braća
naše bratovštine moraju na svaki zapovjedani
blagdan doći i biti na misi
ako nemaju neku opravdanu zapreku,
te oni koji ne dodu trebaju platiti za svaki
put kada nisu prisustvovali
jedan groš našoj bratovštini.

Isto želimo i naređujemo da svaki
od naše bratovštine mora doći

et tal persona qual intra transgresso
li canoni ecclesiastici sotto giacia alla corectione
del nostro prelato, et in auanti nescuno
possa in tali giorni festiui lauorare
senza ispressa licentia del nostro capellano.

Item uolemo et ordinamo che la nostra
fratiglia sia tenuta di mandare
a sepelire ouero aportare alla sepultura
lo morto della nostra fratiglia da Immotiza
in sino a Osaonich o per terra o per mare.

Item uolemo et ordinamo che la nostra
fratiglia sia tenuta di prouedere
alli infermi et alli poueri della

acompañare lo morto della dicta fratiglia
nostra e non uenendo alcuno quello tale pagar
debbia alla dicta fratiglia nostra grossi dua.

Item se per caso fosse infra di noi qualche
uno che Dio ci guardi publico usuraro
ouer concubinario uolemo che tale sia
ad monito tre uolte, e quando talle per
sona accesa dal spirito diabolico
sprezase la corectione fraterna debbi eser
cacciata della nostra fratiglia e datta nele
mani del nostro prelato ecclesiastico acio l'castiga.

Item quando et qualunche uolta se trouase
qualche uno de noi lauorare la festa commandata

neka ta osoba koja prekrši
crkvene zakone potpadne pod ukor
našeg prelata. Ubuduće nitko
ne smije raditi na blagdane
bez izričite dozvole našeg kapelana.

Isto želimo i naređujemo da je naša
bratovština dužna pokopati
ili dovesti na pokop
pokojnika iz naše bratovštine od Imotice
do Osojnika, bilo kopnom, bilo morem.

Isto želimo i naređujemo da je naša
bratovština dužna osigurati pomoć
bolesnima i siromašnima

pratiti pokojnika iz spomenute naše
bratovštine, i ako ne dođe
dužan je platiti rečnoj našoj bratovštini dva groša.

Isto ukoliko među nama
ijedan bude, neka nas Bog oslobodi, javni lihvar
ili živio u konkubinatu, želimo da ga
se opomene triput, te ako isti
uspaljen vražjim duhom
prezre bratsku opomenu, treba ga
izbaciti iz naše bratovštine i predati u
ruke našeg svećenika da ga kazni.

Isto tako kada se i koji god put nađe
netko od nas kako radi na zapovjedani blagdan

si potessino aiutare secondo la possibilita
della dicta fratiglia nostra.

Item uolemo et ordinamo che lo
nostro capellano, quale uene deputato alla
cura delle anime delli nostri fratelli, sia
tenuto ogni anno di cercare per nostro
casale se tutti se confessano e comunicano
alli tempi debbiti et consueti, et
se per caso trouasse qualche uno non se
confessasse e comunicasse secondo gli
ordini ecclesiastici che lo nostro capelano contra
tale debba procedere secondo li decreti
e quando perseuerase se debba dare nelle
mani del nostro prelato ecclesiastico acio l' habbi a castigare.

Item uolemo et ordinamo che quando
qualche uno della nostra fratiglia ingiuriase
ouero dicese qualche uilania allo
gestaldo ouero ad alcuno delli ufficiali
nostri quello tale per rispetto di lor oficio
debbia pagare ogni uolta alla fratiglia
nostra grossi dua.

Item uolemo et ordinamo che la nostra
fratiglia debbia fare celebrare una
messa delli morti ogni mese et un altra
messa nel giorno della comemoratione
delli morti ogni anno per le anime delli
fratelli nostri defuncti.

Item ocurendo fra di noi che morese

naše bratovštine, ako si oni sami
ne mogu pomoći, prema mogućnostima
rečene naše bratovštine

Isto želimo i naređujemo da
naš kapelan, koji je zadužen za
dušebrižništvo naše braće, treba
svake godine provjeriti
jesu li se u našem selu svi ispovjedili i pričestili
u zapovijedane dane, te
ako pronade nekoga tko se nije
ispovjedio i pričestio prema
crkvenim uredbama, naš kapelan treba
protiv njega postupiti prema uredbama
a krivca treba predati u
ruke našeg svećenika da ga se kazni.

Isto želimo i naređujemo kada
netko iz naše bratovštine uvrijedi
ili kaže neku prostotu
gestaldu ili nekom od naših
službenika, taj zbog poštovanja njihove službe
treba svaki put platiti našoj
bratovštini dva groša.

Isto želimo i naređujemo da naša
bratovština treba slaviti jednu
misu zadušnicu svaki mjesec i drugu
misu na Dušni dan
svake godine za duše
naše pokojne braće.

Isto ako se dogodi da umre

qualche persona furistica pouera et non
che la dicta nostra fratiglia uolemo et ordinamo
che la dicta nostra fratiglia la faccia sepelire
et gli faccia caritade senza pagamento
alcuno dando essa fratiglia alla
exequia sua con debito modo la cera
et altre cose necessarie.

Item uolemo et ordinamo che lo Capitullo
nostro se debbia unire et congregare ogni
anno al giorno della festa de sancto
Michael et qual Capitulo se intenda
essere a pieno quando in esso sarano
al mancho fratelli dodegi et in dicto
capitulo se debbiano creare li officiali noui

con lo gestaldo et cambiare li vechi gestaldo
et officiali li quali vechi cambiati
che serano debbono dare la ragione alli
noui delle cose administrate in tutto lo
tempo di lor officio di tutto lo anno consegnando
alli dicti gestaldo et officiali noui la
presente matricula con tutto quello si trouara
essere nelle mani loro de ragione della fratiglia
et dicti officiali con gestaldo siano
sempre in tutto tre et che durano tutto l' anno
cioe gestaldo uno et officiali dua.

Item uolemo se per caso infra noi si
trouase qualche uno che fosse per verso
et facesse scandolo nella fratiglia che sia
cacciato fora della nostra fratiglia et che
in morte gli sia fatta caritade.

neki strani siromah, koji
nije bio u mogućnosti platiti ono što treba
našoj bratovštini, želimo i naređujemo
da ga naša bratovština pokopa
i učini milosrđe bez ikakve naknade,
dajući naša bratovština za
njegov sprovod kao što je uobičajeno vosak
i druge potrepštine.

Isto želimo i naređujemo da se naš
Kapitul treba okupiti i sastati svake
godine na blagdan Svetog
Mihovila, te se isti smatra
potpunim kad je prisutno
najmanje dvanaestero braće, te se na spomenutom
kapitulu trebaju izabrati novi službenici

s gestaldom i zamijeniti starog gestalda
i službenike. Prijašnji
moraju predati račun
novoizabranima o poslovima za svo vrijeme
njihova upravljanja. Predaju
rečenom gestaldu i službenicima
ovu matrikulu sa svim ostalim što se nalazi
u njihovim rukama, a pripada bratovštini.
Rečenih službenika s gestaldom je
uvijek troje, te služe čitavu godinu,
to jest jedan gestald i dva službenika.

Isto želimo da u slučaju da se među nama
nađe netko izopačen tko bi
počinio sablazan u bratovštini, treba ga se
izbaciti iz naše bratovštine i
učiniti mu milosrđe kad umre.

Item uolemo se qualche uno del nostro casale non uora intrare in nostra fratiglia nel principio che passando uno anno e uolendo intrare in dicta fratiglia che dare debbia uno duchato altrimenti che non sia accettato.

Item uolemo et ordinamo che la nostra fratiglia habbia sempre quatro torci et de candelle al numero tante quante sono case nella nostra fratiglia de Maglcoui, et che allo morto chadauno de noi tenga la candela accesa per tutta la messa et li torci se debbiano inpizare e accendere allo euangelio et alla eleuatione del nostro Signore le feste magiore.

Item uolemo et ordinamo che lo gestaldo et officiali nostri trouando qualche uno che facesse contra questo che hauemo ordinato in la presente matricula nostra lo possano castigare e domandare brazo del nostro signor conte de Slano secondo si contiene nelli presenti Capitoli.

Item quando sera bisogno per la fratiglia nostra uolemo che lo gestaldo et officiali regendosi per magior parte possano congregare lo Capitulo et chi non uenese pagare debbia grossi dua ouero meza lira di cera.

Item uolemo et ordinamo che ogni

Isto želimo da ako netko iz našeg sela ne želi pristupiti našoj bratovštini u početku, pa kada prođe godina dana poželi pristupiti rečenoj bratovštini, treba platiti jedan dukat inače neće biti primljen.

Isto želimo i naređujemo da naša bratovština uvijek ima četiri baklje i svijeća onoliko koliko je kuća u našoj bratovštini u Majkovima. Pokojniku će svatko od nas držati upaljenu svijeću tijekom cijele mise, a baklje treba upaliti prilikom čitanja Evandolja i Podizanja Tijela i Krvi našeg Gospodina o većim blagdanima.

Isto želimo i naređujemo ako naš gestald i službenici kad otkriju da netko radi protiv ovih odredbi iz naše matrikule mogu ga kazniti i zatražiti pomoć od našeg gospodina Kneza u Slanom kako stoji u ovim odredbama.

Isto kada procjene da je nužno za našu bratovštinu želimo da gestald i službenici, ravnajući se prema većini, mogu sazvati Kapitul i oni koji ne dođu dužni su platiti dva groša ili pola libre voska.

Isto želimo i naređujemo da svaka

casa ogni anno al tempo di ricolta
debbia pagare nella nostra fratiglia
per augumento di detta fratiglia grossi sei
o la ualuta in tanto frumento o uino
secondo che uenera comodo a cadauno
delli fratelli, la qual elemosina si debbia
aplicare al beneficio della giesa et delli
pouer de Christo.

Item uolemo et ordinamo essendo
tutti congregati nel Capitulo che
lo gestaldo et oficali ogni anno
scodeno li denari della fratiglia
et quando non scoderano che lori
debbiano pagare tutto della sua borsa.

kuća, godišnje u vrijeme berbe
mora platiti našoj bratovštini,
radi potpore, šest groša
ili u protuvrijednosti žita ili vina,
kako kojem bratu
odgovara. Ova će se milostinja
upotrijebiti za potrebe crkve i
Kristovih siromaha.

Isto želimo i naređujemo kad budu
svi okupljeni u Kapitula da
gestald i službenici svake godine
predaju novac bratovštine,
te ako se pronade manjak
moraju ga nadoknaditi iz vlastitog džepa.

Die XX Decembris 1560 Indictione III Racusii. Captum fuit
in Minori consilio ad sonitum campana more solito congregato
de laudando approbando ac confirmando capitula
fomata ab hominibus fraternitatis Malchoe propterea quod
ipsa concernunt publicum beneficium confraternitatis, honorem
Dei et augmentum christiane pietatis. In quarum fidem etc.
Racusii die XX Decembris MDLX.

Franciscus Parisius

Dana 20. prosinca 1560. indikcija treća u Dubrovniku. Bi
odlučeno u Malom vijeću, koje se sastalo na uobičajan način nazvuk zvona,
da se odobravaju, priznaju i potvrđuju odredbe
sastavljene od članova majskovske bratovštine, jer
su na javni probitak bratovštine, na čast su
Bogu i širenju kršćanske pobožnosti. Na vjerodostojnost kojih itd.
U Dubrovniku dana 20. prosina 1560.

Francesco Parisi

STATUT

UDRUGE BRATOVŠTINE SV. TROJSTVA MAJKOVI DONJI

Članak 1.

Bratovština sv. Trojstva u Majkovima Donjim (u daljnjem tekstu: Bratovština) je dobrovoljna i humanitarna udruga. Bratovština obuhvaća katastarsku općinu Majkovi donji s zaseocima: Osredina, Zabrežje, Podosojnik, Grbljava, Rajkovići i Kunja Ljut. Članovi Bratovštine su stanovnici iz Majkova Donjih, obitelji koje su porijeklom iz Majkova Donjih, te članovi obitelji koje nisu iz Majkova Donjih, a imaju grobnicu na groblju sv. Trojstva i sv. Petra, katoličke su vjere i prihvatili su obveze Bratovštine iz ovog Statuta. Članovi Bratovštine su se udružili prvenstveno radi očuvanja duhovnog, moralnog i materijalnog nasljeđa predaka te promicanja vjerskih, pogrebnih i ostalih tradicija naselja Majkovi Donji prema uzoru na Matrikulu bratstva od 20. 12. 1560. godine kao i nasljeđa o dužnostima, pravima i obvezama svih članova Bratovštine. Zaseok Prljevići pripada Bratstvu sv. Stjepana Majkovi Gornji, a imaju grobove na groblju sv. Petra i imaju obavezu službe u crkvi sv. Petra, a sve obaveze oko službe u crkvi sv. Petra dogovaraju stanovnici zaseoka Grbljava, Rajkovići, Kunja Ljut i Prljevići i obitelji porijeklom iz tih zaseoka.

Članak 2.

Naziv udruge je: Bratovština sv. Trojstva u Majkovima Donjim
Skrraćeni naziv udruge je: Bratovština sv. Trojstva Majkovi
Sjedište udruge je: crkva sv. Trojstva, Majkovi Donji, 20232 Slano

Članak 3.

Bratovština je udruga registrirana pri Županijskom uredu za opću upravu u Dubrovniku. Bratovština je neprofitna pravna osoba koju zastupa predsjednik, dopredsjednik i tajnik Bratovštine.

Članak 4.

Bratovština ima barjak crkve sv. Trojstva, crkve sv. Petra i kapela sv. Liberana.

Članak 5.

Bratovština ima svoj pečat okruglog oblika sa istaknutim natpisom Bratovština sv. Trojstva Majkovi i slikom Sv. Trojstva.

I. CILJEVI I DJELATNOSTI BRATOVŠTINE

Članak 6.

Bratovština na dobrovoljnoj osnovi radi na očuvanju vjerskih običaja i materijalnih nasljeđa predaka. Aktivan je činitelj u održavanju groblja sv. Trojstva u Majkovima Donjim i sv. Petra u Grbljavi. Bratovština prati i usmjerava rad svojih članova u cilju ostvarivanja donesenih odluka u skladu s ovim Statutom.

Članak 7.

Rad Bratovštine je javan.

II. SVRHA BRATOVŠTINE

Članak 8.

Svrha bratovštine je:

1. Gajiti katolički duh i Kristovu vjeru
2. Djelovati po načelima katoličkog nauka
3. Uzdizati katoličku ljubav u duševnoj i tjelesnoj potrebi, osobito pri smrti i pogrebu
4. Brinuti se o održavanju crkve sv. Trojstva te crkvnog zemljišta Bratovštine sv. Trojstva
5. Brinuti se o održavanju groblja sv. Trojstva i sv. Petra.
6. Brinuti se za potrebe bogoslužja u crkvi sv. Trojstva, sv. Petra, sv. Nikole, sv. Liberana i sv. Ilije.
7. Poticati aktivnosti svojih članova na sudjelovanje u akcijama uređenja okoliša, a posebno uoči katoličkih blagdana
8. Promicati, zastupati, usklađivati i štiti zajedničke interese svojih članova
9. Suradivati sa crkvenim vlastima, tijelima jedinica lokalne uprave, mjesnim župnikom i pastoralnim vijećem
10. Priređivati i provoditi druge poslove od interesa za svoje članove a u skladu sa Statutom.
11. Po potrebi pomagati u humanitarnim akcijama pomoći članovima Bratovštine

III. ČLANSTVO U BRATOVŠTINI

Članak 9.

U članstvo Bratovštine mogu dragovoljno pristupiti svi oni koji ne ispunjavaju uvjete iz članka br. 1, a katoličke su vjeroispovijesti i ispunjavaju obveze iz ovog Statuta. O prihvaćanju odlučuje Skupština.

Članak 10.

Članom Bratovštine se postaje upisom u registar članova koji vodi tajnik Bratovštine a na osnovu stečenih prava.

Članak 11.

Prava i obaveze članova Bratovštine:

- bavljenje aktivnostima Bratovštine
- plaćanje godišnje članarine u iznosu od 50 Kn (Slovima: Pedeset kuna)
- sudjelovanju u upravljanju poslovima Bratovštine
- čuvanje i podizanje ugleda Bratovštine
- čuvanje materijalnih dobara Bratovštine
- izvršenje preuzetih obaveza

Članak 12.

Ukoliko član Bratovštine ne ispunjava svoje obaveze iz ovog Statuta gubi pravo na članstvo koje je stekao dotadašnjim radom u Bratovštini.

Članak 13.

U slučaju teže bolesti prestaje aktivna obaveza članu u radu Bratovštine, ali za sebe zadržava pravo članstva stečeno svojim doprinosom u Bratovštini.

Članak 14.

U slučaju smrti člana Bratovštine koji je obnašao dužnosti određene ovim Statutom, njegovi nasljednici mogu postati članovi Bratovštine isključivo ukoliko prihvaćaju Statut Bratovštine.

Članak 15.

Svi radno sposobni članovi Bratovštine obvezuju se u slučaju većih zahvata u obnovi groblja i crkvenih objekata odazvati se na rad ili dati protuvrijednost u novcu, ukoliko su spriječeni, a ako to odluči Bratovština.

Članak 16.

Ako na području Bratovštine postoji neko domaćinstvo čiji su svi članovi slabog zdravstvenog stanja, Upravni odbor Bratovštine će na Skupštini - kapitolu predložiti njihovo izuzeće od obaveze prema Bratovštini.

Članak 17.

Članstvo u Bratovštini prestaje:

- dragovoljnim istupanjem
- neplaćanjem članarine
- isključenjem iz Bratovštine
- ukoliko član ne prihvati obaveze zakristijana po napisanom rasporedu

Član se briše iz registra članova bez posebne odluke ukoliko do kraja godine ne plati članarinu za tekuću godinu. Odluku o isključenju člana iz Bratovštine donosi Skupština na prijedlog Upravnog odbora. Odluka Skupštine Bratovštine o isključenju je konačna.

Članak 18.

Isključeni članovi Bratovštine mogu se ponovno uključiti ukoliko žele preuzeti obaveze ali moraju platiti iznos od 7.000 Kn (Slovima: Sedamtisućakuna). Na sljedećoj redovnoj Skupštini obavezni su se prihvatiti dužnosti zakristijana.

IV. ČLANOVI BRATOVŠTINE I GROBLJE SV. TROJSTVA I SV. PETRA

Članak 19.

Članovi Bratovštine koji koriste obiteljski grob na groblju sv. Trojstva i sv. Petra su vlasnici prava služnosti groba.

Članak 20.

Vlasnici prava služnosti groba ne mogu to isto pravo prodati, darovati, iznajmiti ili na bilo koji drugi način prepustiti nikome izvan Bratovštine.

Članak 21.

Mjesto za pravljenje groba može dobiti jedino član Bratovštine. O dobivanju mjesta odlučuje Skupština. Po završetku izgradnje groba član Bratovštine postaje vlasnik prava služnosti istog.

Članak 22.

Ukoliko je član Bratovštine izgubio pravo članstva a ima grob na groblju crkve sv. Trojstva ili sv. Petra da bi dobio na korištenje crkvu sv. Trojstva ili sv. Petra prije ukopa svog pokojnika morat će u blagajnu Bratovštine platiti iznos od 10.000 kuna (Slovima: Deset tisuća kuna). Ovu odluku dužni su provoditi zakristijani u dogovoru s župnikom, a župnik je dužan poštivati odredbe ovog statuta.

Članak 23.

Na grobovima je zabranjeno isticanje obilježja drugih vjera osim katoličke kao i drugih pisama osim latinice.

Članak 24.

Ukoliko umre član uže obitelji člana Bratovštine, a druge je vjeroispovijesti, može se ukopati u obiteljski grob člana Bratovštine. Pri tom se moraju strogo poštovati pravila katoličke vjere i pravila Bratovštine sv. Trojstva.

Članak 25.

Ukoliko se na zemljištima koja se dodiruju sa grobljima crkve sv. Trojstva i sv. Petra izgrade novi grobovi, moraju biti u skladu sa izgrađenim grobovima.

Članak 26.

Izgradnja novih grobova mora biti u skladu sa prihvaćenim nacrtom. Svaku Izmjenu mora donijeti Skupština Bratovštine.

V. TIJELA BRATOVŠTINE

Članak 27.

Tijela Bratovštine su:

Skupština
Predsjednik
Dopredsjednik
Upravni odbor
Tajnik
Zakristijani

SKUPŠTINA

Članak 28.

Skupština je najviše tijelo upravljanja Bratovštinom. Skupštinu čine svi članovi Bratovštine.

Članak 29.

Skupština može biti redovita, izborna i izvanredna. Svi članovi Skupštine dužni su nazočiti sjednici Skupštine. Ukoliko nisu u mogućnosti nazočiti sjednici trebaju svoj izostanak opravdati ili poslati zamjenika. Redovita godišnja Skupština (kapitul) se održava na dan Svih Svetih 01. studenoga. Izborna sjednica Skupštine održava se svake četiri godine.

Izvanrednu Sjednicu Skupštine mogu sazvati zakristijani, Predsjednik Skupštine na vlastitu inicijativu te kada to od njega u pisanom obliku zatraži najmanje 1/3 članova Bratovštine. U svom zahtjevu za sazivanje Skupštine predlagatelji su obavezni predložiti dnevni red sjednice. Ako Predsjednik ne sazove sjednicu Skupštine u roku od 15 dana od dana dostave zahtjeva iz stavka 4. ovog članka, sazvati će je predlagatelji (odluka treba sadržavati prijedlog dnevnog reda, te mjesto i dan održavanja sjednice).

Članak 30.

Na kapitolu odnosno redovnoj Skupštini Bratovštine donosi se Statut, njegove izmjene i dopune, godišnji planovi rada, Poslovnik o radu Bratovštine, odlučuje se o mogućem uvođenju i visini naknada i doprinosa koji se uplaćuju u blagajnu Bratovštine.

Članak 31.

Skupštini predsjedava Predsjednik Bratovštine. U odsutnosti Predsjednika, Skupštinom će predsjedavati Dopredsjednik. O radu sjednice vodi se zapisnik, koji se trajno čuva u arhivi Bratovštine. Za arhivu Bratovštine je odgovoran Predsjednik.

Članak 32.

Skupština odlučuje pravovaljano ako je nazočna natpolovična većina svih članova Skupštine, a odluke donosi većinom glasova nazočnih članova, ako Statutom nije određena posebna većina.

Članak 33.

Skupština Bratovštine:

- utvrđuje politiku razvitka Bratovštine
- donosi i mijenja Statut i Pravilnik Bratovštine
- donosi financijski plan i završni račun
- donosi i mijenja napisani raspored vršenja dužnosti zakristijana
- donosi druge akte i odluke vezane za rad Bratovštine
- bira i razrješuje dužnosti Predsjednika, Dopredsjednika, Upravni odbor i Tajnika Bratovštine
- razmatra i usvaja izvješća o radu Bratovštine
- daje smjernice za rad Bratovštine
- odlučuje o prijemu novih članova u Bratovštinu temeljem Statuta i Pravilnika
- na prijedlog Upravnog odbora odlučuje o isključenju članova koji se ne pridržavaju Statuta i Pravilnika

- odlučuje o prestanku rada Bratovštine
- obavlja i druge poslove određene Zakonom ili Statutom

PREDSJEDNIK

Članak 34.

Izvršne funkcije i druge poslove određene ovim Statutom obavlja Predsjednik Bratovštine. Predsjednika Bratovštine bira Skupština na mandat od četiri godine i može biti ponovno biran.

Članak 35.

Predsjednik:

- zastupa Bratovštinu
- saziva Skupštinu Bratovštine
- rukovodi radom Skupštine i Upravnog odbora čiji je član
- utvrđuje prijedlog programa rada i Statuta koji se podnose Skupštini na razmatranje i prihvaćanje
- brine o pripremi sjednica Skupštine i Upravnog odbora, potpisuje odluke, ugovore i druge akte koje donosi Skupština i Upravni odbor
- brine o poštivanju Zakona, Propisa i Statuta Bratovštine
- utvrđuje prijedloge programa djelatnosti i planove rada
- brine o izvršenju usvojenog programa rada i provedbi odluka Skupštine
- upravlja imovinom Bratovštine
- podnosi izvješće o radu Bratovštine Skupštini
- imenuje komisije i stručna tijela prema potrebi te im određuje zadatke
- brine se o upoznavanju javnosti s radom Skupštine i Upravnog odbora
- nadzire materijalno i financijsko poslovanje Bratovštine
- naredbodavac je za izvršenje financijskog plana
- obavlja i druge poslove predviđene Statutom i Pravilnikom Bratovštine

Članak 36.

Za svoj rad Predsjednik je odgovoran Skupštini Bratovštine, podnosi Skupštini izvješće o svom radu. U slučaju odsutnosti ili spriječenosti, Predsjednika u svim poslovima zamjenjuje Dopredsjednik.

DOPREDSJEDNIK

Članak 37.

Skupština Bratovštine bira Dopredsjednika Bratovštine na mandat od četiri godine i može biti ponovo biran. Dopredsjednik zamjenjuje Predsjednika za vrijeme njegove odsutnosti ili spriječenosti, član je Upravnog odbora i pomoćni naredbodavac za izvršenje financijskog plana.

UPRAVNI ODBOR

Članak 38.

Upravni odbor imenuje Skupština na mandat od četiri godine i može biti ponovo biran. Upravni odbor je izvršno tijelo Skupštine i broji 3 člana, dok Predsjednik, Dopredsjednik, Tajnik i zakristijani automatizmom ulaze u Upravni odbor, gdje se u konačnici taj broj penje na 9 članova s mogućnošću kooptiranja za 1/3 članova Upravnog odbora.

Članak 39.

Zakristijani u Upravni odbor ulaze na period od jedne godine tijekom svog mandata i imaju pravo glasa.

Članak 40

Članovi Upravnog odbora odgovorni su za svoj rad Skupštini. U slučaju da član Upravnog odbora ne obavlja svoju dužnost u skladu s ciljevima i interesima Bratovštine može ga se opozvati. Odluku o opozivu donosi Skupština na prijedlog Upravnog odbora. Ako Upravni odbor ne obavlja svoje funkcije u skladu sa ciljevima i interesima Bratovštine, Skupština ga može opozvati.

Članak 41.

Upravni odbor može imati stalna i povremena radna tijela.

Članak 42.

Upravni odbor utvrđuje:

- program aktivnosti Bratovštine, te njeno organizacijsko i materijalno jačanje
- utvrđuje prijedlog dnevnog reda, mjesto i datum održavanja Skupštine

Donosi:

- opće akte na temelju Statuta, Zakona i drugih propisa, te prati njihovo provođenje
- program rada, financijski plan i završni račun
- odluku o nabavljanju nepokretne i pokretne imovine u skladu s financijskim planom
- odluke o financijskim pitanjima i poslovanju između dvije Skupštine

Osigurava:

- ostvarivanje programa rada, financijskog plana, odluka, zaključaka, smjernica koje donosi Skupština

Imenuje i razrješava:

- članove radnih tijela Upravnog odbora

TAJNIK

Članak 43.

Skupština Bratovštine bira Tajnika na mandat od četiri godine i može biti ponovo biran za obavljanje stručno-administrativnih poslova. Tajnik Bratovštine vodi registar članova.

Članak 44.

Tajnik Bratovštine:

- obavlja organizacijske poslove u Bratovštini
- priprema materijale za sjednice radnih tijela Bratovštine
- priprema i usklađuje stručne poslove u Bratovštini
- pomoćni je naredbodavac za izvršenje financijskog plana

ZAKRISTIJANI

Članak 45.

Zakristijane čine 3 člana koji se određuju na kapitulu - skupštini Bratovštine na dan Svih Svetih, a na vrijeme od godinu dana i to po ustaljenom napisanom rasporedu koji je u prilogu ovog Statuta. Napisani raspored može mijenjati jedino Skupština na svojim sjednicama. Zakristijani se biraju: jedan iz Osredine, jedan iz Zabrežja i Podosojnika i jedan iz Grbljave, Rajkovića i Kunje Ljuti. Zakristijani dužnost obavljaju u crkvi sv. Trojstva. Za obavljanje službe u crkvi sv. Petra biraju se iz zaseoka Grbljava, Rajkovići, Kunja Ljut i Prljevići po drugom rasporedu.

Članak 46.

Dužnost zakristijana obvezni su vršiti svi nositelji prava služnosti grobnica na groblju sv. Trojstva i sv. Petra bez obzira na mjesto prebivališta ili naći zamjenu u članu Bratovštine uz suglasnost sa odborom.

Članak 47.

Dužnost zakristijana obavezni su vršiti svi članovi Bratovštine koji nemaju vlastiti grob a koriste bratimski.

Članak 48.

Dužnost zakristijana je:

- prisustvovati svetoj misi i izvršavati sve pripreme za održavanje iste (otvaranje crkve, zvonjenje, uređenje crkve i oltara)
- osobno pokupiti lemozinu
- koordinirati sa župnikom u svezi s pitanjima od važnosti i značaja za obavljanje vjerskih običaja i obreda
- voditi računa da se ne krše običaji prilikom blagdanskog slavlja
- voditi računa da se svake prve nedelje u mjesecu održava procesija s Presvetim oko crkve sv. Trojstva
- odrediti osobe za pomoć pri obavljanju procesija i sprovoda
- organizirati kićenje crkve za blagdane
- obavješćivati bratstvo o rednim misama, ispovijedima i sprovodima
- dužni su voditi urednu dokumentaciju o skupljanju lemozine i dobrovoljnim prilozima
- prilikom primopredaje dužnosti dužni su prisustvovati na kapitulu zakristijani koji predaju i zakristijani koji primaju dužnost
- ako netko iz opravdanih razloga ne može prisustvovati kapitolu dužan je na vrijeme obavijestiti Odbor i zakristijane
- voditi brigu o uređenju okoliša crkve
- voditi brigu o čistoći groblja

- vodi brigu o čistoći robe u crkvi
- voditi evidenciju ukopa u bratimske grobove
- Mrtvi dan – klecanje a ne zvonjenje, priprema svijeća i blagosov grobova s svijećama na groblju
- Advent – pokupiti tapit i ne kiti se crkva do treće nedelje (svake nedelje pali se po jedna svijeća)
- Badnji dan – ubrati badnjake, borove, okititi crkvu, uveče naložiti oganj ispred crkve, više puta zvoniti
- Stara godina – više puta zvoniti
- Tri kralja – Vodokršte – pripremiti vodu i sol za blagosov vode
- Korizma – pokupiti tapit i okititi crkvu tek četvrtu nedelju
- Gluha nedelja – pokrivanje križa
- Velika setimana – napraviti Kristov grob na malom oltaru i okititi ga cvijećem, blagosov vode bez soli, oganj ispred vrata od crkve
- Trojca – više puta zvoniti svečano okititi crkvu, procesija s Presvetim i barjacima oko crkve
- Tjelovo – procesija s Presvetim i križima, barjacima župe do lokve
- Srce Isusovo – procesija s kipom oko crkve
- Sve obaveze zakristijana opisane su u običajniku Župe koji je u prilogu statuta

Članak 49.

Ukoliko se ukaže potreba Skupština Bratovštine u posebnim situacijama može imenovati odbor koji bi pomagao zakristijanima (popravci, uređenje crkve, groblja i sl.).

VI. STRUČNI POSLOVI

Članak 50.

Bratovština može za obavljanje stručnih, materijalno-financijskih, administrativnih, pomoćnih i njima sličnih poslova uposliti radnike u skladu sa Zakonom. Upravni odbor može u cijelosti ili djelomično povjeriti obavljanje poslova iz stavka 1. ovog članka stručnim službama ovlaštenim za obavljanje određenih poslova.

Članak 51.

Materijalno-financijsko poslovanje vodi se u skladu sa Zakonom i drugim propisima. Blagajničko poslovanje organizira se i vodi u Bratovštini.

VII. IMOVINA I NAČIN STJECANJA IMOVINE

Članak 52.

Imovinu Bratovštine čine:

- novčana sredstva
- pokretne stvari
- nekretnine
- druga imovinska prava

Članak 53.

Bratovština stječe imovinu:

- od članarine
- od dobrovoljnih priloga i darova

- od donacija iz proračuna jedinica lokalne samouprave iz drugih izvora u skladu sa Zakonom

Članak 54.

Izvešće o materijalno-financijskom poslovanju Predsjednik Bratovštine podnosi Skupštini na razmatranje i prihvaćanje.

VIII. PRESTANAK POSTOJANJA BRATOVŠTINE

Članak 55.

Bratovština prestaje postojati u slučajevima predviđenim Zakonom, a odluku o prestanku rada donosi Skupština i to dvotrećinskom većinom glasova od ukupnog broja članova Skupštine Bratovštine. U slučaju prestanka postojanja Bratovštine preostala imovina će pripasti Župi Majkovi, a može se koristiti isključivo za ostvarivanje dotadašnjih ciljeva i zadataka.

IX. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 56.

Statut Bratovštine osnovni je akt, koji donosi Skupština većinom glasova ukupnog broja članova nakon provedene rasprave. Svi drugi akti moraju biti usklađeni s odredbama Statuta. Ne primjenjuju se odredbe akta Bratovštine koje su u suprotnosti s odredbama Statuta.

Članak 57.

Tumačenje odredbi ovog Statuta daje Skupština Bratovštine.

Članak 58.

Ovaj Statut stupa na snagu danom upisa u registar Udruga, osim odredbi o izboru tijela Bratovštine, koje stupaju na snagu danom donošenja Statuta.

U Majkovima, 01.11.2013.godine.

M.P.

Predsjednik Bratovštine

7.3. Prilog 3 – *Ofičatura* – transkript napjeva

2

Sažetak

Ovim radom izdvojen je pregled nastanka bratovština kao značajnih i organiziranih laičkih udruženja unutar kršćanske zajednice s posebnim fokusom na dalmatinski krug, uz koji je vezana i Bratovština sv. Trojstva Majkova donjih. Komparacijom djelovanja bratovština od srednjeg vijeka do danas pristupilo se proučavanju socijalne pojave čiji je utjecaj na društvo u gradskim i seoskim sredinama bio iznimno značajan. Međutim, bratovštine nisu isključivo pojava ranijih razdoblja kada su izvršavanjem svojih načela ujedinjenja i zastupanja čitave zajednice promicale ekonomski i gospodarski razvoj te imale vrlo važnu društvenu ulogu, već su aktivne i danas. Istraživanjem se pokušalo dokučiti u kolikoj mjeri i na koji način je uistinu postojanje i participiranje u samoj Bratovštini sv. Trojstva imalo utjecaja na živote i svakodnevicu mještana Majkova donjih u prošlosti i danas. Neizbježno se radom dotiču i teme vezane uz čimbenike koji danas oblikuju dubrovačku ruralnu sredinu: deruralizacija, depopulacija i gubitak ekonomskog značaja, koje su stavljene u odnos sa značajem Bratovštine sv. Trojstva, a potom i na njenu ulogu u očuvanju lokalnih tradicija, običaja, majkovskoga identiteta te kohezije zajednice.

Ključne riječi: Bratovština sv. Trojstva, Majkovi donji, svakodnevica

Summary

This thesis paper highlights an overview of the emergence of fraternities as significant and organized folk associations within the Christian community, especially focusing on the Dalmatian circle to which the fraternity of the Holy Trinity Majkovi donji is bound. By comparing the activities and influence of fraternities from the Middle Ages to the present day, it turned out to have a great impact on society in urban and rural areas. However, fraternities are not exclusively a phenomenon of earlier periods when they represented the whole community, they promoted economic development and played a very important social role. They are still active today. Throughout the thesis, an attempt was made to understand to what extent and in what way the existence and participation in the Fraternity of the Holy Trinity has had an impact on the daily lives of the locals of Majkovi donji in the past as well as today. Inevitably, the topics related to the factors that shape modern Dubrovnik's rural environment are also touched upon deruralization, depopulation and loss of economic significance, which are placed in relation to the significance of the Fraternity of the Holy Trinity and its role in preserving traditional social customs, people's identity and community cohesion.

Key words: Fraternity of the Holy Trinity, Majkovi donji, everyday life